

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Виходить що неділі. — Менших рукописей не звертаєть ся.
Адреса: Wistnyk, Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 6.
Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090

Передплата: річно—20 К., 10 карбованців; піврічно—12 К.
6 карб.; квартално—6 К., 3 карб. Ціна поодинокого числа
50 сот., 50 шаг. Зміна адреси 50 с., 50 шаг.

V рік. Ч. 42.

Відень, 25-го жовтня 1918.

Ч. 225.

До питання про національну державу.

В попередній статі порушили ми справу „Деклярації прав народів“. Де-хто міг-би квестіонувати потребу такої декларації і взагалі такого роду трактування національної проблеми після війни. Є багато легковірних й романтичних мрійників, на думку яких: 1) ся війна скінчить ся повною побідою політичного демократизму, репрезентантом і оборонцем якого уважаєть ся загально антанта; 2) в результаті сеї побіди демократизму національна проблема буде раз на все полагоджена через утворення відповідних національних держав, тому, мовляв, не існуватимуть вже жадні національні спори та суперечки.

Що в порівнянню з осередніми державами, антанта є дуже демократична та поступова під політичним оглядом — се факт, котрий очевидно безглуздо було-б заперечувати. З сього однак зовсім ще не випливає, щоб антанта була негрішна щодо імперіялізму та щоби вона в національній справі дійсно займала ідеально-платонічне становище абсолютної справедливости та альтруїстичної безінтересовности. Навпаки для антанти національна проблема є лише одним з засобів боротьби проти центральних держав, так саме зрештою, як і у сих останніх — національне „визволюванне“ антантських „інородців“ та „окраїн“ також було лише стратегічним маневром задля ослаблення ворожого табору.

Взагалі обидві воюючі сторони егоїстично спекулюють зі своїми національно „визвольними“ заходами, маючи на меті передусім власні імперіялістичні та великодержавні прямування, а найменше життєві інтереси та потреби визволюючих ся поневодених народів. Найліпшим доказом сього є та обставина, що ані антанта ані осередні держави не полагодили своїх хатних національних справ, звідки власне-б мали розпочати свої визвольні заходи щодо інших поневодених народів. Під сим оглядом обидва воюючі табори поводили ся майже однаково, безоглядно переслідуючи й задумуючи кожний прояв національно-визвольних прямувань серед власних „інородців“ та „окраїн“.

Словом, поневолені й недержавні народи у власнім інтересі не повинні занадто довіряти сим великодержавним „визвольникам“, а поклядатися лише на власну силу та взаїмну солідарність в поступованню проти пануючих народів-гнобителів. А для сього вони мусять здобути певний й непохитний та ні від кого незалежний ґрунт. А се запевнить їм саме „Д. П. Н.“ — ся майбутня велика хартія національних свобод всіх народів-кріпаків.

Особливо недержавні народи не повинні занадто захоплюватися ідеєю національної держави, яко засобу полагодження національних справ. Звичайно й здебільшого уважаєть ся державна форма за якусь неначе панакію та універсальний бальзам на всі національні слабування. Тимчасом в дійсности

вона зовсім не виключає й не усуває національних конфліктів та антагонізмів; иноді навіть ще їх спричинює та загострює.

Постулат національної держави (один нарід — одна держава; кожда держава — окремих нарід) — повстав в середині минулого століття в атмосфері національно-демократичного романтизму та молодого лібералізму, знайшовши своє потвердження головню в утворенню новочасної італійської та німецької національних держав. Після сеї ідеології політична карта Європи має просто перебудувати ся на основі етнографічно-національної мапи. Ся ідеологія цілком нехтувала ролю географічного та економічного моменту в структурі держави, не кажучи вже про неабиякий вплив під сим оглядом й інших чинників, як от історичного, культурного, тощо*).

В дійсности (особливо в осередній та східній Європі) майже не має вже зовсім замкнених національних областей. Майже не має прикладів повної тожсамости між географічними та етнографічними індивідуальностями. Майже всі народи мають чималі свої діаспори поза власною національною областю та чужі великі острови на своїй території. Загалом отже переважає мозаїково-національний тип над чисто-національним. Тому фактично отже є сливе неможливим осягнення ідеалу національного зєдинення. В дійсности він не був також осягнений ані в італійським, ані в німецьким випадках. В сім останнім випадку, з огляду на територіяльне розсіянне Німців, він загалом є неможливий.

Реннер не без слухности зауважив, що всі спроби втискати національні справи в рамки однопонаціональних держав є власне нездійсними заходами, свого роду політичною квадратурою кола. Ся неможливість, очевидно, швидко була зауважена та сконстатована мірдайними державно-політичними чинниками. Буржуазно-капіталістична ідеологія, котра акцентувала (в спадщині по романтичній демократизмі й лібералізмі) сеї постулат та зробила навіть з нього нечінальний догмат свого державного „credo“, зробила в ньому маленьку поправку в дусі своїх національно-імперіялістичних бажань, зводячи в нівець таким чином питома його значіння та змісл. Вона гадала, що якщо нарід не може творити національної держави, то держава мусть виплекати національний нарід, себто засимілювати в собі все інородчеське. Ся державно-національна асиміляція de facto власне означає примусове винародовлення. Реальним її висловом були напр. насильна мадьяризація, пруський гакаїзм, германізація в Австрії й т. д.

Ся денационалізаторська пошесть захопила навіть поневолені та недержавні народи, котрі послугували ся сею асимі-

* Докладнійше про се пишемо в нашій розвідці: „Національна справа“ яка саме друкуєть ся й куди відсилаємо читача. Н. В.

ляторською метою супроти своїх ще більш обездолених сусідів (напр. польські заходи у східній Галичині, чеські на Шлезку супроти польського працюючого люду тощо).

Єдиним можливим виходом з цього була-б всевітня чи бодай європейська федерація в дусі Драгоманівських теорій, узгаднююча в державнім будівництві принаймні три основні елементи та фактори державно-політичного життя, себто: географічний, економічний і національний.

Але позаяк народи-гнобителі хопили ся гасла федерації, яко стебла рятунку задля заховання свого державно-національного стану посідання (— федерація саме мала бути тайним засобом задля утримання його дотеперішньої суцільності й неподільності), очевидно, що сливе всі народи-крпаки як най-енергічнійше відпурають ся від привида навіть федерації, добачаючи в ній лише замаскований маневр до задержання їх в старій вязниці та в дотеперішнім ярмі. Їх відпорне становище супроти федералізму є так стихійним, що навіть саме слово федерація лишило ся на індексі в їх національним словнику (приклад: у Чехів щодо Австрії, у Українців щодо Росії).

Отже майбутній мировий конгрес після всіх передбачень відбудеть ся під знаком національно-державного будівництва. Великодержавні та пануючі аранжери його, що є прихильниками політичних ідеалів довоєнної Європи, найрадше-б зробили з неї один великий Балкан, вічно палаючий та вибухаючий національно зневажистю й непримиримим ворогуванням. Для народів-крпаків було-б се подекуди здійсненням їх великодержавних аспірацій та привіцив. Але в жаднім випадку се не буде ще полагожденням палких національних антагонізмів й конфліктів.

Навіть в найдішнім можливим разі, коли-б утворення нових національно-державних конструкцій було переведено без жадних тайних замірів, як з боку пануючих держав, так і поневодених народів, всеж-таки (й з огляду на географічно-економічні моменти) — лишать ся ще тут кусники неполагоджених національних питань у виді національних меншостей, діаспор, сегровів і т. д., котрі вимагатимуть правного захисту й міжнародньої контролі. Тому пропонується нами Деклярація прав народів та загалом рішення національної проблеми en bloc — матиме чималу свою рацію.

Висловлюємо отже бажання, аби народи-крпаки й насамперед напіввизволена поки-що Україна — присвятила цьому проєкту серйозну увагу. Хай вони використовують мировий конгрес для витворення нового й загально справедливого національного та інтернаціонального права й таким чином забезпечуть на будуче свій та всього людства культурний поступ й розвиток та визволять його від грізного привида нових кривавих кошмарів.

Н. В.

Перебудова Австрії.

День 12. жовтня с. р. був історичним днем для Австрії. Репрезентанти всіх народів Австрії і всіх партій станули перед австрійським цісарем Карлом і отверто і широко розмовляли з ним про права народів на самоозначення та про їх ідеали і домагання.

Українські послы з Галичини заявили, що український народ австро-угорської монархії бажає собі утворення незалежної української держави, в склад котрої увійде східна Галичина, північна Буковина і північно-східна Угорщина, отже всі області, заселені Українцями. Для уложення конституції для сеї української держави і для переведення в життя права про самоозначення народів, виберуть Українські Установчі Збори дня 19. жовтня Українську Національну Раду.

Чеські послы заявили монархови, що стремлінням і волею чеського народу є утворення чехо-словацької незалежної держави, в склад котрої мають увійти Чехи, Моравія, частина Шлезка і північно-західна частина Угорщини. Надто чеські

послы поставили цісареви своє домагання, щоби з Чех виведено всі нечеські війська.

Польські послы, покликуючись на прийняті засади Вільсона, на маніфест вафшавської Регенційної Ради і на заяву польського Кола заявили монархови, що польські землі, які доси належали до Австрії, мають злучити ся з незалежною Польщею. Вони представили навіть листу кандидатів на міністрів зєдиненого польського королівства. Між сими будучими польськими міністрами знаходять ся вже імена австрійських Поляків, а саме Гломбінського і Морачевського. В Австрії уважають себе Поляки лише гістьми і заявили, що поки оконечно не злучать ся з Польщею, хочуть в межичасі льояльно працювати в австрійським парламентам і вирівняти взаємні порахунки. Авдієнцію Поляків у цісаря називають польські часописи прощальною візитою.

Югославянський посол Корошец представив монархови, що Словінці бажать пристунити до незалежної югославянської держави разом з Сербамі і Хорватами.

Німецькі національні послы радили монархови здержати ся з перебудовою Австрії на засаді права про самоозначення народів аж до укінчення мирових переговорів.

Німецькі соціальні демократи представили монархови плян перебудови Австрії на національній основі і радили не зволікати з реформою.

Дня 17. жовтня австрійський цісар Карло оголосив до народів Австрії маніфест, в яким сказано, що „Австрія, згідно з волею народів, має стати союзом держав, так, щоби кождий пень народу на своїй області заселення сотворив свою власну державну будівлю. Сим не випереджуєть ся ніяким чином сподуки польських областей Австрії з незалежною польською державою. Місто Трієст з околицею, відповідно бажанням населення, буде відокремлене. Ся перебудова, яка ніяк не торкає ненарушимости країв св. угорської корони, має обезпечити кождій окремішній національній державі її самостійність. До часу, коли перебудова буде викінчена на законній дорозі, існуючі уладження остануть в силі для охорони загальних інтересів. Кличу народи, на яких самоозначенню нова держава має оснувати ся, до співпраці в Національних Радах — сотворених з парламентарних послів кождої нації — щоби привести до значіння взаємні інтереси народів між собою і у відношенню до мойого правительствя“.

У відповідь на сей маніфест австрійського цісаря Чехи і південні Славяне заявили, що справа їх національної державности є на їх думку міжнародньою справою, Румуни і австрійські Німці висловили бажання уконституувати ся по бажанням маніфесту в свої національні держави в межах Австрії (Румуни виставили домагання на повне самоозначення також для своїх земляків в межах Угорщини), а українські національні збори, які відбули ся 19. жовтня у Львові при участі галицьких і буковинських українських послів і представників громадянських організацій заявили ся за окремою українською державою, зложеною з української часті Галичини (з Лемківщиною), Буковини і північно-східної території Угорщини, заселеної Українцями і візвали національні меншости делегувати своїх представників до української конституанти.

Обєднання Польщі і незалежність Угорщини.

Регенційна Рада польського королівства видала в день 7. жовтня такий проклямаційний акт до польського народу: „Велика година, якої польський нарід очікував з тугою, вже вибила. Зближаєть ся мир, а разом з ним здійснення ніколи непереваних змагань польського народу до повної незалежности. В сій годині воля польського народу рішуча й одностайна. Відчуваючи сю волю і опираючи на ній отсе візвання ставмо на основі загальних мирових засад, голошених прези-

дентом Зєдинєних Дєржав, а під сю хвилю принятих цілим світом як основа до уладження нового співжиття народів. У відношенні до Польщі ці засади ведуть до сотворєння незалежної держави, яка обіймала-би всі польські землі з доступом до моря, з політичною й господарською незалежністю, а також територіальною незайманістю, що буде обезпечене міжнародними договорами.

Щоби здійснити сю програму, польський нарід мусить станути як один муж і доложити всіх сил, щоби його волю цілий світ зрозумів і обезпечив. В сій цілі постановляємо: 1) Розв'язати Раду Стану; 2) негайно покликати правительство з найширших кругів народу і політичних напрямків; 3) На се правительство вложити обовязок: опрацювання спільно з представниками політичних гуртків виборчого закону до польського Сейму, заснованого на широких демократичних засадах і сей закон предложити найізнїйше протягом місяця до потвердження і оголошення Регенційній Раді; 4) Опісля сейм негайно скликати і його рішення передати дальше уладженню начальної державної власти, в руки якої Регенційна Рада має зложити свою власть згідно з зложеною присягою.

Поляки! Тепер наша доля вже в значній мірі спочиває в наших руках. Покажім, що ми гідні тих великих надій, які більше чим одно столїтте наші батьки плакали серед гнєту і недолї. Хай замовгне все, що нас взаїмно може ділити і хай загремить один великий голос: Зєдинєна Незалежна Польща.

Сей манїфєст — се перший акт тимчасового польського правительства, виконаний без відома окупантів. Користуючись міждержавним положенням і фактом, що центральні держави оголосили свою згоду на вільсонівську мирову програму, польська Регенційна Рада зручно вибрала хвилю для оголошення манїфєсту. З сього приводу між Поляками настала велика радість і надія на скорє зєдинєнє „всіх польських“ земель під патронатом Варшави. Галицьке „Польське Коло“ вислало до Варшави ціду свою президію, а рївночасно виїхали туди з Познанщини польські послї під проводом Сейди. Появили ся списки кандидатів на міністрів зєдинєної Польщі, в яких фігурують між иншими відомі галицько-польські діячі др. Гломбінський і Дашинський. Відомо, що Поляки розуміють „зєдинєнє Польщу“ в дуже широкім, історичнім змислі, який не має нічого спільного з вільсонівською засадою про самоозначенє народів. Для „визначєння“ границь Польщі коштом української Холмщини, Галичини і Волині, концентрують ся вже вздовж лінії Буга польські лєгіонїсти, а часописи нотують вїстки, що польське правительство мало поставити домаганє до центральних держав, щоби вони дозволили польським військам, які борють ся по сторонї антант на свобідний перемарш до Польського Королївства буцім-то для захисту перед большевизмом на випадок евакуації Польщі військами центральних держав.

Угорщина, устами свого президента міністрів Векерле зголосила 15. жовтня своє право на повну незалежність. Векерле між иншим заявив: „Тому, що Австрія задумє зорганїзувати ся на федеративній засаді, мусимо супроти сфєдералїзованої Австрії станути на становище персональної унії і на основі сеї унії самостійно зорганїзувати наші політичні, економічні і військові справи. Ззиваю всіх — говорив Векерле — причинити ся до зєдинєння національних сил і в сей спосіб не тільки зазначувати постійно самостійність і незалежність Угорщини, але й покликати її до життя.“

І так, в угорськїм парламенті устами президента міністрів твір Деака, дуалїзм, оснований на прагматичній санкції з 1723 року між Угорщиною й иншими країями австрійської монархії, повалено. Рївночасно згодив ся угорський премїєр на ревїзїю договору Хорватії з Угорщиною з 1868 року, а немадарським націям обїцяв „поширити їх індивідуальні права“ — очевидно в межах Угорщини, в надїї, що Мадярам поведе ся зберегти Угорщину від того розкладу, в яким находить ся Австрія.

Заява Українського Національного Союзу.

Президія Українського Національного Союзу, який обєднує в собі партії соціальних демократів, соціалїстів-революціонерів, соц. фєд., соц. сам., трудовиків, Селянської Спїлки, а також громадські, професійні та кооперативні організації, за підписом голови Союзу Винниченка і секретаря Дїдушка, оголошує в часописах „заяву“ про внутрішнє і міжнароднє становище України, в яким між иншим читаємо:

„Ми не вважаємо сучасний уряд на Україні повномочним і законним представником Української Держави. Сучасний кабінет міністрів, складений переважно з старих урядовців самодержавного російського режіму, чужий народови національно і ворожий йому політично та соціально, має опору тільки в невеличких колах великих аграріїв та королїв промисловости, не розуміє й не може розуміти нових підстав життя, на які стає весь світ.

„В той час, коли європейські держави рїшучє переходять до широкого народоправства, на Україні уряд, позбавивши демократію всіх прав, змагаєть ся до повернення старого царсько-полїцейського ладу. В правительстві, в творєнні державного ладу, нарід не бере ніякої участі. На містах знищено самоврядуванє і змінєно самовладством повернених до влади колишніх жандармів і поліцаїв. Волю зібрань, слова скасовано. Методи репресій нагадують часи середніх віків: порять різками, закопують по шию в землю і т. п. Підпираючи реакційні класи, уряд сприяє розпалєному чуттю класової шїмети, яка доходить до нечуваних форм експлоатації і знущання з селянства та робїтництва.

„Вийшовши з рядів російської царсько-самодержавної бюрократії, теперїшній уряд і суть та форми свого думання має російсько-централїстичні. Прагнення широких мас української нації до цілковитого національно-державного визволення більшости сучасного кабінету чужі й ворожі. Словесними, нещирими заявами та жорстокістю цензурних репресій уряд хоче створити вражінє спокою в Державі. Але вся діяльність його веде край до загибелї та руїни, а народні маси штовхає на шлях розлючености, одчаю та анархії.

„З огляду на се, Український Національний Союз заявляє, що дійсним, законним представником Української Держави може бути тільки той уряд, який спиратиметь ся на широкі демократичні маси українського народу. Тільки коалїційно-демократичний національний кабінет міністрів має право тимчасово, до йормального сформування народної влади, стояти на чолї державної роботи.

„І першим завданнем сього кабінету має бути негайна демократична аграрна реформа на підставі знищення великого землеволодіння і забезпечєння землею трудового селянства. Негайно-ж має бути вироблено виборчого закона до законодавчого повновладного органу української землі й перевєдено його в життє як найшвидше. Всі демократичні свободи, які є основою політичного життя в Західній Європі й які було здобуто революцією на Україні, але знищено сучасним урядом, мають бути повернені.

„Тільки в таких умовах наш край може стати до зорового, пляномірного відновлення всіх своїх великих сил і з повним правом виступити перед народами всього світа, як рівний учасник в розв'язанні великих міжнародних проблем.

„Грунтуючись же на праві кожної нації на визначенє форм свого національно-державного життя, так виразно проголосшеного в мировій програмі Вільсона, принятій обома воюючими сторонами, а також спираючись на історичнє та природнє право кожного народу гуртувати в одно ціле всі одірвані від його часті, Український Національний Союз вважає цілком природним і необхідним злученє в один державний український органїзм всіх заселєних Українцями земель, які до сього часу через історичні та міжнародні обставини не ввійшли в склад самостійної Української Дєр-

жави, себто: Східньої Галичини, Буковини, Угорської України, Холмщини, Підляша, частини Бесарабії з українським населенням, частини етнографічно-української Донщини, Чорномор'я, Кубані.

Подаючи отсю „Заяву“ на сторінках нашої часописи, не можемо не зауважити, що, коли вона є заповідю боротьби за власть національних елементів, то вітаємо її найгорячійше, колиж се має бути початком нових соціальних і політичних експериментів, які вже раз пережила Україна, то чи не буде се і початком кінця самостійности України?

Мир на засадах Вільсона.

Мирова дискусія ведеть ся далше. Відповідь Вільсона Німеччині звучить:

У відповідь на донесення німецького правительства з 12. жовтня, яке ви мені передали, маю честь просити вас о пересланні такої відповіді:

Безумовне прийаттє умовин, виложених президентом Зєдинених Дєржав в його письмі до конгрєсу Зєдинених Дєржав з дня 8. сїчня 1918 і в його сїдуючих письмах, теперішнім німецьким правительством і великою більшістю німецького парламенту дають президентови право отверто і безпосередно вияснити свою постанову в справі нот німецького правительства з 5. і 12. жовтня 1918. Треба ясности в тім, що переведення евакуації і умови розєму є справами, які мусять бути полишені осудови і радї військових дорадників правительства Зєдинених Дєржав і союзних правительств, а президент почуває ся до обовязку заявити, що правительство Зєдинених Дєржав не може пристати на ніяку полагоду, яка не давала-би вповні вдоволяючої безпеки і запоруки, що теперішня військова перевага армій Зєдинених Дєржав і союзників на фронті буде трєвати й на далі.

Він довіряє, а може навіть уважати певним, що такий буде осуд і постанова союзних правительств. Президент уважає своїм обовязком додати, що правительство Зєдинених Дєржав, а він певний також що й правительство, з якими Зєдинені Дєржави у війні подлучені союзом, рішучо так довго не згодять ся брати під увагу завішення зброї, як довго збройні сили Німеччини виконують безправні і нелюдські практики, яких вони ще й тепер не залишили. В тім самім часі, коли німецьке правительство звернуло ся до правительства Зєдинених Дєржав з мировими пропозиціями, його підводні лодки далше потоплюють на морях пасажирські кораблі і не тільки кораблі, але також лодки, в яких пасажири і залога шукають безпеки. Німецькі армії підчас теперішнього, вимушеного відвороту з Фландрії і Франції роблять спустошення, які уважало ся все прямим ломаннем правил і звичаїв культурного ведення війни. Міста і села, якщо їх не знищено, рабують ся зі всього, що в них є, навіть з їх мешканців. Годі очікувати, щоб злучені союзом проти Німців нації згодили ся на розєм так довго, як довго будуть продовжуватись нелюдські вчинки, пльондрування і нищення, на які вони слупно глядять зі страхом і з обуренням в серцю.

Треба також сказати, щоби не виринула можливість непорозуміння, що президент з великим натиском звертає увагу правительства Німеччини на розуміння і ясний намір одної з мирових умовин, які приняло вже німецьке правительство. Вона поміщена в бесїді президента, яку він виголосив 4. липня с. р. в Мут Бернон. Ось вона: Знищення всякої лихої власти всюди, яка для себе, потайки і по власному уподобанню може заколючувати спокій світа, колиб тепер не можна було її знищити,

то бодай довести її до фактичної немочи (дальші слова телеграми незрозумілі — прим. Ред.). Власть, яка досі панувала над німецьким народом, є саме того рода, який тут описано.

Німецький нарід стоїть перед вибором се змінити. Наведені слова президента становлять очевидно умову, яка перед миром мусить бути сповнена, якщо мир має надійти як наслідок авції самого німецького народу.

Президент уважає своїм обовязком заявити, що ціле переведення мира на його думку буде залежати від певности, від важучого характеру запорук, які можуть бути дані в сій основній справі. Се річ конечна, щоб злучені проти Німеччини правительства напевно знали, з ким вони переговорюють.

Німеччина очікувала від Вільсона иншої відповіді і тому завважує ся там констернацію. Навіть соція-демократичні і ліберальні часописи пишуть під адресом антанги, щоби вона „не перетягала струни“. Німеччина готова до жертв, одначе не виключена переміна в настрою, якщо німецький нарід набере переконання, що по другій стороні нема охоти заощадити німецькому народови останньої розпучливої боротьби.

Зовсім инший тон в німецькій патріотичній і всенімецькій пресі. Голова консервативної партії оголошує поклик, в яким сказано: Після Вільсонової відповіді нема ніякого вибору. Треба вести далше боротьбу. Не сміємо добровільно дозволити на рабунок нашої зброї. Ніякий ворог не сміє вийти на святую землю нашої вітчизни. Не дамо німецького краю ні на сході, ні на заході. На службу вітчизни кожда робуча сила! Кождий здібний до зброї мушина на фронт!

18. жовтня вислали Зєдинені Дєржави свою відповідь на ноту Австро-Угорщини. Вона звучить: Президент (Зєдинених Дєржав) уважає своїм обовязком подати до відомого австро-угорському правительству, що він не може займати ся пропозицією сього правительства, бо від 8. сїчня наступили деякі події найбільшого значіння, які з конечности змінили компетенцію і відвічальність правительства Зєдинених Дєржав. Між 14-ти умовинами, які президент тоді сформував, була така: „Народом Австро-Угорщини, які бажаємо бачити обезпеченими і охороненими, треба дати як найбільшу можливість автономного розвитку.“ Від хвилі написання сеї точки і проголошення її перед конгрєсом Зєдинених Дєржав, правительство Зєдинених Дєржав признало, що між Чехо-Словаками і німецьким та австро-угорським правительством існує военний стан і що чесько-словацька Національна Рада є фактично ведучим війну правительством, наділим вистарчаючим авторитетом для ведення військових і політичних справ Чехо-Словаків. Воно признало також в найширший спосіб справедливість змагань Південних Славян до незалежности. Тому президент мировою основою не може признати „автономії“ сих народів, тільки мусить обстоювати погляд, що вони самі, а не він може рішити, яка акція австро-угорського правительства вдовольить аспірації і права народів, як членів родини націй.

Проголошенне держави австрійських Українців.

Зі Львова доносять: В п'ятницю пополудні зібрала ся українська конституанта, в якій взяли участь всі українські парламентарні і соймові послы з Галичини і Буковини, по трьох відпоручників всіх українських партій обох країв, а також представники соціял-демократів, митрополит Шелтицький і єпископи з Перемішля і Станіславова, член палати вельмож радник Барвінський і голова українських послів з Буковини Василько. На сій конституанті порішено прокламувати самостійну українську державу для всіх етнографічно заселених Українцями областей Австрії й Угорщини, від Сяну в Галичині до Серету на Буковині. Соціальні де-

мократи покинули конституанту ізза того, що вони домагають ся безпovolочного прилучення еєї нової держави до української держави, столицею якої є Київ. Паради конституанти відбули ся серед незвичайного напруження і тревали до суботи в ранці, бо до соціал-демократичного становища прилучили ся також численні представники несоціалістичних партій. В суботу передполуднем голова парламентарного клубу др. Петрушевич предложив рішенню конституанти кінцеві ухвали. Йому удало ся, мимо протестів знова прибувших на збори соціал-демократів, перелерти рішенне конституанти. Під радісні оклики присутніх він проголосив заснованне української держави на етнографічних областях Австрії і Угорщини. Проголошенне звучить так:

„Стоячи на становищі самоозначення народів, Українська Національна Рада, як конституанта, постановляє: 1. Ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині, а зокрема Східна Галичина з граничною лінією Сяну з влученнем Лемківщини, північно-західна Буковина з містами Чернівці, Сторожинець і Серет та українська полоса північно-східної Угорщини творять одноцільну українську територію. 2. Ся українська національна територія уконституується ся отсим як українська держава. Постановляєть ся поробити приготовні заходи, щоби се рішенне перевести в життє. 3. Взиваєть ся всі національні меньшости на сій українській області — причім Жидів признаєть ся за окрему національність — щоб уконституували ся і негайно вислали своїх представників до Української Національної Ради в скількості, відповідаючій їх числу населення. 4. Українська Національна Рада виготовить конституцію для утвореної сим способом держави на основах загального, рівного, тайного і безпосереднього права голосування з пропорціональним заступством, з правом національно-культурної автономії та з правом заступства при правительстві для національних меньшостей. 5. Українська Національна Рада жадає, щоб зорганізована отсе в державу українська територія мала безумовно своїх заступників на мировій конференції. 6. Теперішньому австро-угорському міністрови заграничних справ гр. Буріанови відмовляєть ся право переговорювати іменем еєї української території.“

3 юнацького щоденника.

Передруковусмо з „Літ.-Наук. Вістника“ (1918 р., кн. II—III) сєй цікавий щоденник, бо він дуже влучно змальовує той душевний процес, який відбуваєть ся у більше-меньше інтелігентного юнака, коли він „робить ся свідомим Українцем“. Питання й сумніви, які повстають в душі парубка підмічені досить добре. Очевидно у різних людей поодинокі стадії сього переродження трівають неоднаково — у одних довше, як у других; юнак, представлений у д. Г. А. І. може трохи швидко навертаєть ся на праву путь, але самі переходи змальовані, на нашу думку, зовсім вірно. Ред.

26 іюля. Война забросила мене в этот чужой городъ. Ищу хоть какого-нибудь общества.

28 іюля. Благодаря знакомству съ Г. вошелъ въ одинъ кружокъ литературно-артистическаго характера, гм... українскій. Барышень много. Не повравилось мнѣ это тенденціозно-украинское направление. Я не понимаю (или не знаю) украинскаго движенія; оно мнѣ кажется какимъ-то риторичнымъ, надуманнымъ. Хотя оно давно мнѣ мозолитъ глаза и я чувствую, что идейно мнѣ придется съ ними считаться, хотя бы потому, что моя фамилія оканчивается на „ко“. Я даже придумалъ такую саркастическую фразу на случай, если меня стануть вербовать въ „украинцы“: „Хотя моя фамилія оканчивается на „ко“, но...“ и проч. Замѣчательно, що въ нашємъ „гурткѣ“ кажется ни одна барышня не говоритъ по малоросійски.

Сегодня одинъ студентъ, котораго я не разъ встрѣчалъ на улицѣ обязательно въ смужковой съ краснымъ верхомъ шапкѣ на бекрень, упорно не хотѣлъ понимать, что говоритъ ему барышня „по московскому“. Ну, какое мнѣ дѣло до ихъ украинфильства? Интересно потолкаться между людьми и это меня главнымъ образомъ привлекаетъ. Если ничто не помѣшаетъ дальнейшему участию въ этомъ гурткѣ, то онъ станетъ новымъ центромъ моего вниманія и наблюденія.

7 августа. Я поневолѣ интересуюсь всѣмъ украинскимъ. Читаю украинскія книжки и говорить, конечно, тоже научусь.

15 августа. Изъ прочитанныхъ за послѣднее время книгъ, на особія мысли натолкнули меня двѣ небольшихъ статьи: Чуковского „Тарас Шевченко“ и „Між двома думами, Микола Гоголь“.

Освѣщеніе „українського руху“ вносить какую-то грустную раздвоенность въ мои мысли. Я считалъ украинфильство явленіемъ искусственнымъ, созданнымъ исключительно интеллигенціей. А теперь не знаю, вѣрнѣе или не вѣрнѣе, есть-ли дѣйствительно отдѣльная нація, способная на борьбу за самобытность? Специально этимъ вопросомъ мнѣ заниматься некогда, но понемногу назрѣвають вопросы и случайно попадаются отвѣты на нихъ... Мысль о Россіи у меня двоится... Я никогда не подозревалъ, что до такой степени рѣзко можно разграничивать „кацапію“ отъ „хохладин“. Но это дѣйствительно такъ. А если такъ, то я ставлю себѣ вопросъ (трагическій вопросъ, бывший если вѣрнѣе автору статьи „Між двома думами“, причиною душевной трагедіи Гоголя): кака-же у меня душа? Меня до смѣшного поражаетъ то, что этотъ вопросъ дѣйствительно можетъ быть для меня трагическимъ; онъ отнимаетъ цѣльность моей индивидуальности. Что за чепуха? Я умѣю думать и говорить только на одномъ русскомъ языкѣ, я испыталъ на себѣ обаяніе русской литературы и, признаюсь, до сихъ поръ мнѣ почему-то казался какъ-то несерьезнымъ слишкомъ мягкой „щебечущій и пѣвучій“ украинскій говоръ. А теперь... Гм...

28 августа. Знакомлюсь съ „украинфильствомъ“. Обязательно нужно знать украинскій языкъ. И я буду знать. Читаю Шевченка со словаремъ. Не буду писать, что я думаю обо всемъ этомъ, пока не опредѣлились мысли, пока я самъ себѣ не отдамъ отчета.

7 сентября. Прочитай: 1) „Освобожденіе Россіи и украинскій вопросъ“. Теперь я кое-что понимаю. 2) „Кобзарь“ — безперечно, се перше, що треба було прочитати для знайомства з українською літературою. Як-би одкинути у Шевченка його історично-патріотичні поеми і залишити одну тільки лірику, то й того досить, щоб назвати його великимъ поетом. Скільки музики, скільки м'якості, ласки і суму! „Як умру, то поховайте“... „Думи, мої думи“... „І небо невміє і заспані хвилі і понад берегомъ геть-геть неначе п'яний очерет без вітру гнеть ся“... Надзвичайно подобають ся мені деякі поеми (не памятаю заголовків).

Шевченко дуже багато зробив для національного самовизначення Українців і своїми творами і самим фактомъ свого існування. У мене слів не вистарчає, а то-б я й думав по українськи; більш за все не вистарчає „отвлеченнихъ понятій“. Треба скористувати отсей мій зпитокъ для виробу української мови. Хоч приходить ся висловлятися не досить вільно й іноді заирати в словникъ. А я такъ багато хочу висловити!

Спробую.

Щодо українського руху, то питання се для мене потроху освічуєть ся. Я визнаю свою належність до української нації, алеж всі мої щирі думки, все мое почуттє проти того, що я називаю національнимъ шовінізмомъ. А такъ я називаю необхідність виставляти все своє не через те, що воно краще, а через те, що воно — своє. Хоч з другого боку здаєть ся, що се необхідно при національній боротьбі, що на ділі, може, сєй „шовінізмъ“ винесе на своїхъ плечахъ боротьбу за волю та самостійність нації. Все-таки — ні!

Страшно за те, що він душить, давить всяку вільну, широку думку. Для української нації багато є праці в межах культурного досконалення і в межах політичної боротьби — і в сій останній становище її зовсім неможливе. Я, здасться, правильно розумію ті політичні обставини, які висунули сю націю і очевидно приведуть її до чогось кращого. Якби не ті обставини, то українська нація благополучно була-б задавлена російською культурою, досить багато, сталою і „многочобіщающею“. Обставини такі: людям, громадянству треба більше волі, самостійности, самодійальности; а ворог всіляких „свобод“ в Росії — державна влада, державний устрій; і найбільш діяльні елементи ідуть в політичну боротьбу; вони стихійно шукають слабих боків громадського ладу. Українська нація з її історично-складеною особливістю заявила ся підходящим виходом для тих змагань. Необхідно ухопитись за щось, необхідно хоть що-небудь поставити проти. Абстрактними ідеями соціалізму тут багато не візьмеш. І противопоставили націю. Національні змагання мають твердий ґрунт — вони ростуть просто з землі. Так я поясню собі психологію того факту, що кувша інтелігенції, яка має можливість користувати ся всіма благами російської культури, заходила ся в неможливих обставинах російської дійсности працювати коло відродження української культури.

Сей рух здасться мені цінним не як демократичний раг excellence, і коли я ідейно йому співчуваю, то не через те, що визнаю українську національну культуру за кращу, ніж яка инша, а через те, що перемога українських національних домагань є перемогою демократії над деспотизмом. Правда, як сказано десь у Грушевського, се є дуже ненатуральне становище, коли нація робить ся знаряддєм боротьби, а не тим, чим вона мусить бути — ґрунтом для економічного, культурного і всякого иншого „процвітання“.

Українська нація має великий скарб — се її чудова мова, ще не зовсім кристально-чиста, але вже певно сформована, яка має свою мелодію, яка здатна на те, аби внести свою лепту в скарбницю людської культури. Але-ж хіба можна ставитись вороже до російської мови (як се роблять деякі „ширі“ Українці) тільки тому, що є українська? Теоретично, звичайно, не можна. Можна тільки радіти з того, що не зупиняєть ся органічний зріст людської мови і разом з тим думки.

К чорту футуризм з його змаганням до винайдення нових слів, хоч гірших, аби инших, коли так багато праці утворити, обробити нову мову.

Як більше довідаюсь, перевірю сі думки.

8 сентября. А можетъ быть въ самомъ дѣлѣ національное самосознаніе украинской интеллигенціи не надумано, а исторически послѣдовательно? Я слишкомъ мало знаю исторію украинской интеллигентной мысли. Во всякомъ случаѣ, въ народныхъ массахъ національного самосознанія нѣтъ.

10 вересня. Ранійше, ніж сісти писати, я подумав, чи писати по російськи, чи по українськи. На язык наворачтають ся готові звичні форми російської мови. Ну, та раз уже я маю намір виробляти мову, то буду писати як можу українською мовою. Я тепер намагаю ся більше розмовляти по українськи. Дома з мене сміють ся і рішили, що я „увлекаюсь“. Се мене дратує. Алеж я не маю змоги розтолкувати самим близьким мені людям логічну необхідність для мене того, що иншим здасть ся захопленням.

27 вересня. Читаю і читаю. Як я страшно мало знаю щодо українських справ!

18 жовтня. Нарешті, мені мало того малесенького куточка мого життя, де я маю змогу чути українську мову, говорити нею і виховувати себе в таїм напрямі, як мені хочеть ся. Так, національна боротьба є боротьба за форму, а не за зміст. Свідомість того, що мені потрібна одна форма, а життя втискує мене в другу, вносить в моє життя страшенну дізгармонію, і так важко іноді буває, що... легче, здасть ся, перейти „въ станъ торжествующихъ“.

22 січня. Перечитував сей мій зшиток. Звичайно, тепер я-б не підписав ся під деякими думками про українство, які записав ранійше. Я говорив про якісь політичні обставини, що висунули українську націю... Який мудрий силлогізм: post hoc, ergo propter hoc.

Безперечно, національні особливости органічно існують і ранійше чи пізнійше мусять утворити свою рідну форму. Які далекі були мої міркування від національної свідомости, що викликає надзвичайно складне почуття національного самолюбства і якоїсь певности в собі. І коли я згадую своє минуле, то не дякую ні семі, ні школі за те, що вони не виховали в мені того почуття, яке тільки одно дає повноту і цілість індивідуальности. Алеж... алеж моя національна свідомість, моє почуття національного самолюбства не дає мені ні ціліности, ні повноти, бо нема ціліности і повноти в життї української нації. Обставини, обставини! Українська нація навколо обставлена обставинами.

А все-ж таки, хоч праця над відродженням української нації дуже важка, історія розвитку українського народу, порівнюючи з історією хочби великоруської нації, де сноковіку царював кулак, уявляєть ся мені більш вільною, яскравію.

6 липня. Ціла безодня розділяє те, що є, від того, що було; хвилююча, неймовірна безодня... Передбачаю велике й широкое море історичних подій. Може будуть ще великі катастрофи, алеж вони будуть закономірними і не будуть несподіваними.

Так. От тепер, перший раз за своє життя я говорю собі, що я стою на якімсь шляху і чогось хочу.

Згадуючи історію свого переродження, я роблю цікаві спостереження над вихованням моєї особи в напрямкові, я так скажу, національної творчости, яку я розумію, як потребу, неминучу, настирливу потребу кожної, вище середнього розвиненої людини виявити себе в формі, яка найбільш відповідає внутрішньому змістові; я роблю таке обмеження „вище середнього розвиненої“, бо-ж середні люде завжди ідуть по лінії найменшого опору і бодай випадково можуть почувати нахил до тої чи иншої форми життя, ледве чи проявляючи в тім напрямкові якусь акцію.

Чи проявив я якусь акцію, щодо виявлення своєї національної форми? Ні.

У мене в свідомости нічого не було, крім почуття неціліности, але-ж акція? Акція ніби мала іти зовсім в протилежнім напрямкові остаточного перероблення психіки. Що вона в тім напрямкові не пішла, то се було майже випадково.

7 липня. Скорійше-б здати в архив всі наслідки того непевного і неповного життя, яким доводило ся жити досі. А се не так вже легко зробити. Треба починати з букваря в буквальному розумінні слова.

Часто почувую глибоке незадоволення з того, що не добре знаю мову. Вона якось вросла в мене, стала легкою і натуральною, тільки я ще не володію нею.

І от скептичне питання: чи можливо перебудувати своє внутрішнє життя, висловлювати самі тонкі відтінки почуття й абстрактної думки мовою, на якій у мене, може, знайдуть ся не всі відповідні слова? Але ранійше, ніж виникло у мене таке питання, маю відповідь на нього: одже мушу творити, хочби не хотів — мушу.

„Мусиш бути творцем, мусиш бути певним своїх сил, мусиш мати і волю тверду і сильні руки“.

Т. А. І.

Вісти.

Димісія українського кабінету міністрів. Кабінет в цілім складі зголосив свою димісію. Гетьман поручив Ф. Лизогубови скласти новий кабінет. Безпосереднім приводом міністеріальної кризи було письмо 9-тих членів кабінету в справі міждержавної політики України.

Україна й антанта. „Одесскія Новости“ довідують ся з Києва, що незабаром вишле українське правительство своїх відпоручників до Лондону, Парижа і Вашингтону, щоб навязати зносини з антантськими державами.

Ся сама часопись подає вістку, що на раді міністрів прийшло до непорозуміння, бо одна частина членів кабінету є за самостійним виступом України на майбутній мировій конференції, між тим, коли друга частина стоїть за „загально-російською“ делегацією, причім українські делегати мали-би виступати спільно з неоліберальним, отже неіснуючим навіть російським правительством.

Премієр міністрів про заграничну і внутрішню політику. Співробітник „Кієвской Мысли“ мав інтерв'ю з премієром ради українських міністрів Ф. Лизогубом про заграничну і внутрішню політику.

Про участь України в першій мировій конференції Лизогуб сказав, що Україну признано дотепер офіційно зі сторони Німеччини, Болгарії і Туреччини, а офіційно зі сторони Швайцарії, тому треба буде добивати ся признання також зі сторони інших держав. Щодо кримсько-українських відносин, то переговори між обома правительствами з чисто формальних причин перервано, тому про будучність сих відносин годі сказати щось певного. Між Україною і Румунією нема причини до поважних непорозумінь, переговори відновлять ся, хоча економічні інтереси обох сторін ще далеко не прояснені. Більше скомпліковані відносини до Великої Росії. В інтересі українських горожан треба б побажати збереження українських консулів в совітській Росії, одначе на жаль треба сказати, що навіть консульська охорона нічого не помагає щодо сих горожан, які з якої-небудь причини попали в підозрінне большевицьких властей. Консулів не допускають до арештованих і нічого не помагають ніякі протести. В сїм самім часі большевицька пропаганда веде ся на великі розміри по цілій Україні. При таких обставинах годі установити які-небудь правильні відносини. Шум, піднятий довкола арештування в Києві большевиків не має під собою основи, арештовано 200 людей, з яких тільки 5 мало за собою право міжнародної недоторковості і їх пущено на волю. Відносини до Дону уложили ся по добросусейдськи.

Годі сказати, що внутрішній лад і порядок вже установлені, одначе річ певна, що сей порядок буде привернений. Клопочемо ся тепер сформуванням української армії, якої кадри вже готові. В містах zorganizовані будуть відділи з інтелігенції, по селах козацтво. Нема що бояти ся нападу большевиків, які не матимуть відваги розпочинати боротьбу з німецьким військом; німецькі війська не покинуть України навіть на випадок перемиря. Шеста точка Вільсона не відноситься до України, бо німецькі війська знаходять ся на Україні, як війська заприязненої держави.

Транспортні труднощі вияснив Ф. Лизогуб недостатку мастей, яких з різних причин годі дістати в Румунії, а городенська область занята большевиками.

Щодо можливих перемін в складі міністерства, премієр міністрів заявив, що чутки не мають ніяких основ, а якщо справді дехто з міністрів уступив-би з свого становища, то се наступило-би без якої-небудь спеціальної тенденції.

Надзвичайні представники за кордоном. Рада міністрів ухвалила кандидатури генерала Дашкевича-Горбальського і генерала Важенова надзвичайними представниками української держави, першого в Румунії, а другого в Швеції.

Урочиста панихида по гетьманах України. В понеділок 14. жовтня с. р. 1. год. після полудня, в Києві, у брамі Софійського собору відправлено панихиду по Івану Мазепі та Богдану Хмельницькому. На панихиду зібралась сила народу, серед яких помітно було молодих козаків та старшин українського війська. Співав хор з присутніх. Після панихиди один з ініціаторів поправах присутніх спокійно розійтись. Присутні виконали „Ще не вмерла Україна“, „Заповіт“ і „Не пора“. Потім пішли до пам'ятника Богдана, де навколішках співали також „Заповіт“, а потім виконали гимн кілька разів. Кількох людей в сїю хвилию камінними збивали написи на пам'ятнику „єдиная неділимая Россія“ і „волимь подь царя восточнаго“. Присутні щиро витали се гучним „слава“. Нарешті слова на пам'ятнику заліпили папером. Через кілька хвилин почувось старе „разойдїсь!“ — се прийшов загін вартових, який почав розгоняти маїфестантів. Присутні гостро суперечили, запитували, в чім тут вина патріотично настроєних людей. Нарешті німецький офіцер наказав варті звільнити майдан і варта під крики „ганьба“ пішла з майдану. Поводі публіка розходила ся. Німці тактовно прохали розійти ся.

Відїзд Дорошенка до Берліна. УТА доносить: Міністер закордонних справ Дорошенко віїздить до Берліна, його заступить товариш міністра закордонних справ Палтов.

Нове болгарське правительство й Україна. Приїхав до Києва старший радник українського посольства в Софії Шульга. По його словам відношенне нового болгарського правительства до України лишилось таким же доброзичливим, як і відношенне бувшого правительства. Український посол Шульгин представляв ся новому цареві Борисові. Безпосередньо після перевороту премер міністрів Малінов офіційно повідомив українське посольство про те, що замість царя Фердинанда, котрий зрік ся престолоа, почав царювати Борис.

Зєдинені Держави проти самостійної України? „Одесскія Новости“ доносять: Український посол в Софії Шульгин звернув ся до Америки в справі представництва України на мировій конгресі і одержав на се відповідь від Лянеїнта, що Зєдинені Держави очікують представництва цілої Росії, а самостійности поодиноких частей Росії не признають. — Чи також Польща, як частина бувшої Росії, не буде мати представництва на майбутній мировій конференції?

Війна України з Польщею? Польські часописи повідомляють з Варшави: Компетентні круги одержали вістку, що гетьман України Скоропадський висилає на Холмщину і Поліссє три дивізії війська для окуповання сих областей. Скоропадський зневолений до сього сим, що Австрія, здіймаючи тепер окупацію в Польщі, опорожнить також Холмщину і Поліссє. „Імпрезу“ Скоропадського тайно підпомагають Німці. В українській армії мають бути також Німці (?). Компетентні круги у Варшаві мають вже в своїх руках вісти про пляни Скоропадського.

Не знаємо, оскільки ся відомість має під собою реальний ґрунт; противно, нам відомо фактично, що відділи польських леґіоністів концентрують ся вздовж Буга і не виключене, що Поляки видумують алярмуючі вістки, щоби оправдати свою завойовницьку акцію.

Український університетський факультет в Полтаві. 6. жовтня відбуло ся в Полтаві урочисте відкритте історично-філологічного факультету, заснованого місцевою „Просвітою“. В святі брали участь представники міністерства, міста, земства і громадських організацій. Голова „Просвіти“ Левицький у великому викладі розказав історію заснування факультету, Лекції читатимуть професори Багалій, Сумцов, Кульбахін, Шміт, Веретенников, прив.-доценти Гриневич, Таранушенко й інші. Дійсних студентів записало ся 162, вільних слухачів 44. Гетьман Скоропадський і міністер освіти прислали тепло зрадаювані телеграми. Привітні промови

виголосили: декан факультету проф. Черноусів, даліше проф. Багалій, і представники всіх місцевих управ і організацій, навіть жидівська община.

Генеральний консуль у Ціріху. Призначений українським консулом у Ціріху О. Відінський незабаром має виїхати на місце служби. Його завданням між иншим буде — встановити торговельно-промислові зносини між Україною і Швейцарією. У близькій часі д. Відінський задумує уладити в Ціріху виставку українських виробів. В сій справі вже вели ся переговори з ріжними українськими торгово-промисловими та фінансовими інституціями, як от „Українбанк“, „Дніпросоюз“, „Союзбанк“ і иншими.

Для релігійних потреб. Пан Гетьман затвердив законопроект про асигнування 200.000 карбованців міністерству ісповідань на закупню евангелій та книг святого письма і 57.000 карб. на видання українською мовою катехизма.

Новий атентат на Леніна. Спеціальний кореспондент „Leipziger Zeitung“ доносить з Києва, що в Курську виконано новий атентат на Леніна. Злочинець належить до ліги местників в Витебську, є регістратором інформаційного бюро совітської преси і називається Дваніцький. Ленін поранений револьверними стрілами в плече. Дваніцького арештовано.

Українська місія до неутральних. Незабаром генерал Б. Бажанов має вирушити з надзвичайною дипломатичною місією до неутральних країв з метою завязати дипломатичні та економічні відносини України з скандинавськими країнами — Швецією, Норвегією і Данією. Крім ген. Бажанова у склад місії увійдуть: урядовець особливих доручень при міністерстві закордонних справ О. Козій і два урядовці. Місія має вирушити з Києва зараз-же після остаточного сформування. Як ми довідали ся з певних джерел, незабаром бувший морський міністер в кабінеті Винниченка Дмитро Антонович буде призначений українським генеральним консулом у Стокгольмі.

Чорноморсько-балтійський союз. „Н. Рада“ доносить: В місцевих ріжнонаціональних кругах жваво обговорюється справа організації Чорноморсько-балтійського союзу. На думку деяких політичних діячів необхідно для виступу на мировім конгресі підготувати тимчасовий союз народів, що живуть в Надбалтійщині, потім притягти Литву, Білорусь, Україну, Дін, Кубань, Кавказ. Не виключається можливість крайньою територією союзу вважати Фінляндію. Ся ідея, як ми довідались, має великий успіх в Литві, Латвії й Білорусі.

Норвегія і Україна. Оподі норвезький королівський консуль Георг Розенберг завітав до міністра закордонних справ Д. Дорошенка і довго з ним балакав. Розмова торкала ся справи встановлення взаємовідносин між Україною й Норвегією.

Протест Білоруси проти претенсій Польщі. Згідно з постановою Ради, Народній Секретаріят Білоруси сьогодні телеграфічно звернувся з повним протестом до німецького канцлера з приводу претенсій Польщі на білоруські частини виденської і городненської губерній.

Польська дипломатична місія в Києві. 10. жовтня в 2. годині дня прибула з Варшави кур'єрським поїздом польська дипломатична місія, в склад якої входять представники польської регенційної ради: Ванькович і секретарі Соболевський та Граб-Прушинський.

Німецькі війська на Україні. Урядово оголошено: Останніми днями знов ширяться чутки ніби в звязку з мировим предложенням Німеччини та відповідю президента Сполучених Держав Вільсона, що німецьке військо покине Україну. З офіційних німецьких джерел повідомляють, що сі чутки рішучо не мають підстав. Україну не можна вважати за територію окуповану Німцями, бо німецьке військо прийшло сюди на запрошення українського уряду, й не прийшло з заборочною цілю, а для відновлення нормального життя, підтримання ладу в заприяненій державі. Німецькі офіційні джерела гадають, що пункт шестий Вільсонової програми ні в яким разі не стосується до України.

Відновлення козацтва. Рада міністрів прийняла закон про відновлення козацтва як державної організації і рішила виплату 100 тисяч карбованців на ріжні потреби, які виникнуть в звязи з справою відновлення козацтва.

Затвердження автономности української церкви. Святійший Синод на чолі з Германом Пятим Всесвітнім патріархом по відомостям місцевих грецьких газет признав і затвердив відновлення патріархату в Росії в особі патріарха Тихона і також автономність української церкви, проголошеної на всеукраїнським церковнім соборі.

Українська Національна Рада в Швейцарії. Як доносить українське пресове бюро в Лозанні, основано в Швейцарії Українську Національну Раду, в якій є заступлена також Галичина і Буковина. Ся Рада увійде в зносини з подібними організаціями в Парижі, Римі і в Зєдинених Державах. Вона стоїть на становищі Вільсонової програми і Українського Національного Союзу, який перед кількома місяцями утворено в Києві.

Проти мадарських насильств. Дневник „Pester Lloyd“ з 9. жовтня доніс, що посол до угорського союму Антін Бєсکید зголосив інтерпеляцію в справі заведення нового календаря для тамошніх гр.-кат. Українців і в справі усунення кирилиці. Посол Бєсکید домагається привернення церковного мира і відкликання календарського зарядження, виданого єпископами з Пряшева, Мункача і Гайдудорог.

Львів у Польщі? Львівські дневники донесли, що на урядових актах, а саме на перепустках для подорожуючих на Україну, які виставляє начальна команда війська (АОК), означено, що Львів лежить в королівстві польським. (Wohnort: Lemberg. Staatsangehörigkeit: Königreich Polen). Польські дневники вєвняють, що таких перепусток видано багато з датами від 11—15, отже годі припускати, щоби се була помилка.

Польща по Буг! На засіданню комісії для заграничних справ австрійської делегації в день 16. жовтня критикував посол Василько політику гр. Буріяна і домагав ся його уступлення. На се гр. Буріян заявив, що Австро Угорщина стояла все на становищі австро-польської розвязки справи, а обговорюючи польську справу замітив, що уважає границю Буга, як границю між Україною й Польщею, ще й винні в найбільш відповідну...

Бібліографія.

Володимир Короленко. Без язика, оповідання, авторизований переклад з російської мови Петра Дятлова, під редакцією В. Дорошенка, Львів, 1918, видання „Всесвітньої Бібліотеки“, стор. 173, ціна 6 кор.

Василь Пачовський й. Малий Святослав Хоробрий, діточа гра—казка в 4-х діях, Венцлар, 1918, стор. 79.

В адміністрації „Вістника“ можна набути:

12 малюнків Сергія Васильківського . . . К 2-00

З сим числом розсилаємо чеки ч. 107.090 і просимо вирівняти та відновити передплату.

Адміністрація.

Зміст: Н. В. До питання про національну державу. — Перебудова Австрії. — Обєднання Польщі і незалежність Угорщини. — Заява Українського Національного Союзу. — Мир на засадах Вільсона. — Проголошення держави австрійських Українців. — Т. А. І. З юнацького щоденника. — Вісти. — Бібліографія.

Видає і відповідає за редакцію Микола Троцький
— З друкарні Адольфа Гольцшвайєра в Відні. —

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Виходить що неділі. — Менших рукописей не звертаєть ся.
 Адреса: Wistnyk, Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 6.
 Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090

Передплата: річно—20 К., 10 карбованців; шістрічно—12 К.
 6 карб.; квартално—6 К., 3 карб. Ціна поодинокого числа
 50 сот., 50 шаг. Зміна адреси 50 с., 50 шаг.

У рік. Ч. 42.

Відень, 12-го падолиста 1918.

Ч. 226

З сим числом, вихід якого припізнав ся через знані події у Відни, перестає „Вістник“ виходити.

Ліквідація австро-угорської монархії.

Наддунайської монархії, що у різних формах існувала протягом довгих століть, вже нема! Старинній габсбурзький рід опинив ся в ролі безхатченка. Український, чеський, південно-славянський, мадярський і австрійсько-німецький нарід свою долю взяли у власні руки. Останній символ австро-угорської монархії — її армія і фльота вже не існують. Спільну армію цісарським розпорядком передано до розпорядимости Національних Рад, боева фльота на Адриатику перейшла на власність південно-славянської, дунайська флотилія в руки угорської Національної Ради. Трієст, Фіюме і Поля дістали ся в руки американської і англійської флотилії, а передові відділи англійського війська вмашерували серед ентузіазму Словінців до Любляни. На численних точках побережа Адриатику антанта висадила десанти. Бувша австро-угорська армія, виславши до італійської команди парламентаріїв попросила о розем і в поспішних маршах уступає на цілій лінії. Деякі полки (між ними по донесенням віденської преси один український) самовільно відлучили ся від армії і машерують в глибину краю.

В Хорватії дезертири і російські полонені зорганізували ся у „зелену бригаду“, мордують Мадярів, і майно великих власників та маїнатів пускають з димом.

В Будапешті і в його околицях іпаліє революція в якій обильно полила ся кров і замордовано між иншим гр. Тішу; генералів половежено і позамикано, а гр. Каролі сотворив революційне правительство.

У Східній Галичині відбувають ся поважні події. Поляки ніяким чином не думають зречи ся свого панування над українською етнографічною територією. Польський ліквідаційний комітет, вибраний в Кракові, хотів перенести свій осідок до Львова, уважаючи його столицею галицької провінції польського королівства. Комендант перемиської кріпости ген. Пухальський сю кріпость передав був в руки польського ліквідаційного комітету. Разом з кріпостью перейшли в польські руки великі магазини зброї, одягів і провіантів. Одначе пізнійше Українці відібрали Перемисьль. Надійшли вісти, що два гучульські українські полки машерують на Львів, щоби забезпечити його за українською Національною Радою

і що ціла Східна Галичина находить ся від 1. с. м. під властю Української Національної Ради.

Не відомо, що дієть ся на Буковині. Румуни уконституовали ся в Чернівцях в Румунську Національну Раду і проголосили приналежність цілої Буковини до Румунії. Є вісти, що Румуни ніби то зайняли Чернівці.

Скрізь на цілій території австро-угорської монархії військо складає зброю... Творють ся на большевицький лад жовнірські ради, а до власти приходять опозиційні і соціалістичні живла. Нині годі сказати що вийде з цього хаосу. Кожда година приносить все щось нового.

Тепер рішаєть ся доля наших земляків — австрійських Українців. Над Східною Галичиною нависло марево польського імперіялізму; над північною Буковиною румунського імперіялізму; за Карпатами тріпочеть в мадярських кліпках „поранений брат“ угорський Українець. Ми певні того, що вони добровільно не дадуть ся закувати в нічє ярмо.

Була потішаюча вістка, що саме 2. с. м. відбули угорські Українці свої збори власними силами і заявили себе приналежними до української держави. Комунікаційні трудности не позволили галицьким Українцям взяти в сих зборах наміреної участі і тому ще не маємо подробиць про сей дуже вірадний факт.

З історично-соціального боку воно цікаво слідити процес перебудови держави в окремі будівлі народів у сій величезній перспективі, яку становить східна, середуца та південна Европа. В сімі нових, вольних народів український 40 мільононий нарід мусить одержати для себе достойне місце, якщо затріюмфує справедливість, а не насильство. Кінцева розвязка вже недалека.

У звязку з ліквідацією австро-угорської монархії і перемирем Антанти з Німеччиною стоїть справа відкликання австро-угорських і німецьких військ з України. Який матиме се наслідок для Української Держави — небавом побачимо.

Нове українське правительство.

Скорше, чим можна було надіяти ся, вибухла в Києві міністеріяльна криза. Вона стоїть в звязи з послідними міжнародними подіями і надіями на близьку мирову конференцію. Належало вияснити своє становище, а передусім означити відносини до других відірвавших ся від Росії держав і до самої Великої Росії. Русофільські міністри були за тим, щоб Україна чинно виступила проти большевиків і реставрувала „правову“ власть Росії, з якою спільно виступила-би на мировій конференції. Міністри, що стояли на ґрунті незалежності української держави, були противні вмішуванню у внутрішні відносини Великої Росії, і були за тим, щоб Україна на мировій конференції незалежно від прочих територій давньої Росії заступала свої інтереси.

На засіданню Ради міністрів дня 16. жовтня, в котрім взяли участь всі міністри, крім недужого державного контролора Афанасієва, виступив з обширним рефератом міністер закордонних справ Дорошенко, який представив фактичні дані, одержані від українських дипломатичних місій за границі і від дипломатичного тіла в Києві. Дорошенко подрібно обговорив взаємини між Україною і осередніми, нейтральними і коаліційними державами. Реферат доторкнув також справи мирових переговорів між Україною й Росією. На тім засіданню видвигнуто також питання висилки дипломатичних місій до Швайцарії, до скандинавських держав, до Америки, Англії і Франції.

В дискусії, яка розвинулась по рефераті Дорошенка, більшість міністрів була за тим, щоб Україна зберігала й далі строгую нейтральність. В теперішніх історичних часах українське правительство мусить стояти в тісних зносинах не тільки з осередніми та нейтральними, але й з коаліційними державами. Українське правительство мусить подбати, щоб Україну признали всі держави, не тільки осередні.

При питанню про відносини України до Росії міністри поріжнились. Міністри, що належать до партії кадетів і міністри правого крила, обстоювали становище, що в інтересі України лежить сильна Росія. Меншість міністрів була противної думки, а саме, що упадок Росії є для України корисніший.

Засідання тягнулось поза північ. Треба було його перенести на едіуючий день. 17-го жовтня по відкриттю Лизогубом засідання, міністер народної освіти Василенко в імені групи міністрів, просив Лизогуба поручити державному секретареві С. Завадському прочитати пропам'ятне письмо з представленням поглядів групи міністрів на питання заграничної політики і про відносини України до Росії. Державний секретар прочитав записку, в якій говорить ся, що Україні на передодні мирової конференції ставити ся велике завдання. Во імя свого будучого, Україна на конференцію повинна явитись з твердо начеркненою програмою бажаних для неї відносин до інших держав. Особливо необхідно зараз-же вияснити відносини України до тих держав, які повстали після розпаду Росії, а з окрема до Великої Росії. Автори записки підчеркують, що в сій справі можна йти двома шляхами: або будувати і зміцнювати українську державу, користуючись занепадом та безладдем, яке панує в Росії, відносячись до неї цілком байдуже, або допомогти їй стати на ноги і увійти з тими державами, на які розпалась Росія, у спілку для утворення Нової Росії.

Констатуючи, що економічні і всякі інші інтереси вимагають об'єднання всіх нових „руських держав“ частина міністрів вказує на необхідність провадити зовнішню політику другим шляхом.

Аргументують підписані міністри свою політичну тактику так: якщо Україна лишеть ся байдужою у боротьбі з большевиками, то вона наживе навколо себе лютих ворогів, які завжди будуть мститись за те, що Україна не дала

допомоги їм підчас боротьби з большевиками з Совітської Республіки; як щож вона допоможе „руським людям“ зібрати руські землі, то заслужить з боку їх на вдячність та вибачення (!) за ту самостійницьку політику, яка досі провадилась, і Україна буде розвиватись і надалі згідно зі своїм історичним минулим.

Пропам'ятне письмо підписали: заступник голови ради міністрів, міністер освіти М. Василенко, міністри: А. Ржепецький, С. Гербель, С. Гутнік, А. Романов, В. Зінківський, В. Колокольнік, Вагнер, державний контролор Г. Афанасієв та державний секретар С. Завадський.

Приступлено до дальшої дискусії над рефератом міністра Дорошенка. При питанню про відносини України до Росії прийшло знов до непорозуміння. Против міністрів, що підписали пропам'ятне письмо, виступили міністри: Лизогуб, Кістяківський, Дорошенко, Бутенко і Любинський. Стало ясно, що дотично того питання годі дійти до компромісу і що одній з двох груп міністрів прийде ся піти у відставку. Її перебіг такий:

У вечері у гетьмана відбув ся ряд нарад з представниками організацій. Потім до гетьмана були запрошені едіуючі члени кабінету: Голова Ради міністрів Лизогуб, міністер шляхів Бутенко, міністер народнього здоровля Любинський, міністер харчових справ Гербель, міністер фінансів Ржепецький, нарада з якими затягла ся до пізної ночі.

Дня 18. вранці члени кабінету були оповіщені, що о 3. годині в гетьманському домі відбудеть ся приватна нарада членів кабінету. На приватній нараді членів кабінету головував Лизогуб, відкривши нараду промовою, в котрій вказав, що з приводу тяжких хвилин і виключних обставин, які переживав Україна, кабінет, на його думку, повинен податись у відставку, щоби дати можливість гетьману сформувати новий кабінет згідно до змінивших ся умовин, як зовнішнього, так і внутрішнього становища Української держави.

Більшість міністрів підчас обміну думок, виникших після промови Лизогуба, вказували, що в умовинах теперішнього моменту всякі перемиїні й експерименти можуть бути погубельними для Української держави. Частина міністрів при сьому вказувала, що одні вже чутки про перемиїну складу уряду викликали настрої большевизму в деяких колах населення. Потім обміркувалась зовнішня політика Української Держави. В кінці наради було прийнято рішення предложити голові Ради міністрів А. Ф. Лизогубу вручити гетьману прохання про відставку кабінету.

О 5-ій годині вечора А. Ф. Лизогубом було скликано позачергове ділове засідання Ради міністрів. На початку засідання обговорено і ухвалено деякі військові закони, а потім дрібні законопроекти різних відомств. О пів до 7 год. ділове засідання Ради міністрів було зачинене і міністри почали розходитись. Зараз-же по скінченню засідання головою Ради міністрів А. Ф. Лизогуба було прийнято гетьманом А. Ф. Лизогуб передав гетьману прохання про відставку всього кабінету. Гетьман висловив бажання відвідати засідання Ради міністрів. Члени кабінету, які почали розходитись, були затримані і засідання Ради міністрів було знов оголошено відкритим. Гетьман звернув ся до Ради міністрів з промовою, в якій дякував міністрам за працю, понесену ними на користь Української держави і прохав їх залишитись на своїх місцях до сформування нового кабінету.

По найновішим вісткам, в склад нового кабінету входять: Ф. А. Лизогуб, голова Ради міністрів; Д. І. Дорошенко, міністер закордонних справ; Б. А. Бутенко, міністер залізниць; С. Н. Гербель, міністер продовольствія; А. К. Ржепецький, міністер фінансів; В. Ю. Любинський, міністер здоровля; А. Ф. Рогоза, міністер війни; Славинський, міністер праці; Лотоцький, міністер віроісповідань; В. Леонтович, міністер земельних справ; Рейнбот, міністер внутрішніх

справ, Мерінг, міністер торгу і промисловости; Заводський, державний секретар; Вязлов, міністер судівництва; Стебницький, міністер просвіти. Державний контролор Петров.

Вільсон демократизує Німеччину і Австро-Угорщину.

Нота Вільсона до Німеччини з 24. жовтня становить свого рода угольний камінь на шляху до загального мира. Президент Зєдинєних Держав з нот німецького правительства набрав переконання, що він не може відкинути німецької просьби о розем і тому предложить її своїм союзникам. Всеж-таки він настоєє на абдикацію німецького цїсаря, бо „колиб Зєдинєні Держави мали переговорювати з дотеперішніми німецькими військовими зверхниками і монархічними автократами, то вони мусїли-би домагати ся не мирових переговорів, тільки капїтуляції.“

Цїна, якою центральним державам прийшло ся оплатити евентуальне прийатє розему, вже досї справді велика; абдикація німецького цїсаря означала-би тільки усунєнне останньої перепони до навязання офіціальних мирових переговорів.

Коли кажемо, що Німці окупують вже самий розем великою цїною, то розумїємо під сим моральні вартости. Сї самі Німці, що по словам Бісмарка „окрім Бога не лякають ся нікого на землі“ покликали на судю своїх справ президента демократичної заокеанської республїки. Вони приймають його цїлу мирову програму, яка стоїть якраз в рїзкій суперечности з дотеперішніми поглядами на мир в Німеччині, мир, за який вони з подиву достойною хоробрїстю і впертїстю бороли ся пять лїт майже в усіх частях свїта і який мав Німцям обезпечити рїшаючу роль на континенті. Вони згодили ся припинити загострену боротьбу своїм дуже страшним, але й успішним оружем — підводними лодками. Уже й досї вони змінили цїлу систему своєї правлїння, віддаючи повноту власти в державі відвїчальному перед парламентом канцлерови і його заступникам державним секретарям, з яких один являєть ся рівночасно провідником поборованої досї соціял-демократїї. Все, дослївно все, що роками будовав гевїй німецько-пруський милїтаризму, розлітаєть ся на приказ Вільсона під подихом демократичної струї. Вільсон, вдоволений з вислїду своєї праці, домагаєть ся ще від німецького народу усунєння символу дотеперішньої німецької системи і її керовника — німецького цїсаря. І те все робить ся за цїну поставлення союзникам пропозиції на завїшенне зброї! Се вже дає наглядний передмак тим умовам, які антанта ен соргоє поставити Німеччині на випадок згоди на розем.

Вільсон ще жорстокїший суддя супроти другого члена центрально-державного союзу — Австро-Угорщини. Він не хоче просто з нею говорити і відсилає її на переговори з власними народами, сотворивши поперед такий стан рїчей, з якого нема наддунайській державі виходу. Він і його союзники признали поодинокі австро-угорські народи суверенними народами (Чехів, Югославян, Поляків), їх територїї заселєння суверенними краями і поставили Австро-Угорщину перед або, або...

Манїфєст цїсаря Карла з 17. с. м., в яким проголошено право кожного народу на самоозначєнне, се нічого иншого тільки згода з коєчности на вільсонівський плян розбиття Австрїї. Австро-Угорщина переговорює з власними народами, як досї, без успіху, бо вони її не признають. Часопис отворто пишуть, що на майбутній мировій конференції народи Австро-Угорщини заступати будуть самі себе через своїх представників, не журачїсь о державну цїлієть, бо державної цїлости вони не признають. Вільсон має вже від Австро-Угорщини заплату за участь у війні: її розпад.

Про Туреччину Вільсон не багато журиєть ся; її більша частина в руках антантських військ і вона оставлена самі собі, прийме з рук антанти всі її побажання.

При таких фактичних обставинах, нічого дивного, що Вільсон обїєє Німеччині запитати антанту, чого не вона бажає собі від центральних держав, щоби спинити пролив крови. Якщо правдиві півофіціальні чутки, що антанта першим услїєє до переговорів поставити Німеччині видачу підводних лодок, гармат і амуніції, обсаджєнне французьким військом Мецу, Штрасбурга, а вкінці цїлої Альзациї й Льотарингїї, то німецькому народови стелїть ся справді терневий путь...

Очевидно, нас інтерєєє в першій мїрі справа відносїн антанти до української державности по сїм і тїм боцї Збруча і становище, яке вона займе до нашого домагання в справі Холмщини, Підляша і „поранєного брата“ угорської України. В точках своєї мирової програми Вільсон ставити між иншим домагання „відновлєнє Росїї з передберестейського договору“. Були також невровїренї, а навіть заперечуванї чутки, що американський державний секретар Лянсїнг мав висловити ся, що антанта переговорювати буде з „цїлою Росїєю, а не з поодинокими її частями“.

Справою дипломатичних мїсїй української держави за границєю буде переконати і Вільсона і його союзників, що Україна має право на своє істнування і на суверенність на тих областях, які етнографїчно українські. А справу відношеня антантського воєнного блоку до України ще кращє порїшить її внутрішня сила, її армія, якої скорє повстаннє заважить про долю української державности у мирових переговорах.

Австро-Угорщина.

В звязку з манїфєстом австрїйського цїсаря Карла з 16. жовтня с. р. в справі перебудови Австрїї і стремлїння її народів, які в більшости виходять поза державно-правні межї наддунайської монархїї, буде не від рїчи подати образ дотеперішнього територїального й національного складу сеї монархїї.

Австро-Угорщина — се двоєдина монархїя. Сама її назва вказує на двї державні складовї частї — Австрїю (300.200 км²) і Угорщину (325.300 км²); до них долучєно в 1907 році як спільну власність обох складових частей б. турецькі провінції Боснїю і Герцєговину (51.100 км²). Загалом територїя Австро-Угорщини вносить 676.600 км². Австрія, як державна одиниця зєднєна з Угорщиною дуалїстичною унією на основі т. зв. праїматичної санкції і вони мають спільного державного голову (цїсаря), спільну армію (тільки краєва оборона у обох частинах окрема), спільну дипломатичну урєпрезентацію (міністерство заграничних справ) і спільного міністра скарбу для податків спільних обом державам. Одиноким терєном, на якому сходились для полагоди спільних справ предєставники обох держав були так званї делегації, яким австрїйська конституція поручає контролю над спільною армією, дипломатїєю і спільними фїнансами. Ві всім иншим Австрія і Угорщина правлять ся незалежно від себе своїми окремими правительствами під контролею своїх парламентів.

Одначе, ні Австрія, ні Угорщина не становлять у своїм нутрі для себе одностїльности. Австрія зложена з цїлого ряду більших і менших коронних країв; зноваж Угорщина має в своїм складі формально автономну провінцію Хорватїю, правлєну мадарським намісником (т. зв. бануєом).

Кожий з коронних країв Австрїї має певного роду власну самоуправу: своєїм намісника, автономний краєвий видїл і його контролора і законодавця — краєвий соїм. Австрїйських коронних країв є 14: 1) Долїшня Австрія (19.900 км²), Горїшня Австрія (12.000), Зальцбург (7.200), Стирїя (22.400), Карїятія (10.300), Країна (10.000), Трїєст

Істрія, Гориція і Градиска (8.000), Тироль і Форальбер (24.300), Чехія (52.000), Моравія (22.200), Шлезк (5.100), Галичина (78.500), Буковина (10.400), Далматія (12.900).

Угорщину поділено на: 1) Угорщину з Семигородом (282.800) і 2) Хорватію з Славонією (42.500).

Спільною власністю обох держав Боснією і Герцоговиною правив генерал спільної армії і саме перед війною мешканці сих країв домагалися власного союму.

Ще більш різнovidним, чим території, був національний склад Австро-Угорщини. Її замешкувало понад дванадцять народів! В Австрії чисельну перевагу мали Німці (9,950.000) мешкаючи в Долішній, Горішній Австрії, Зальцбургу, Стирії, Країні, Чехах, Моравії, Шлезку і кольоніями в Галичині і Буковині; другим по числу були Чехи (6 міль.) в Чехах, Моравії, Шлезку і кольоніями в Долішній Австрії (около 300.000 у Відні); даліше Поляки (4 міль.) в Галичині, Шлезку; Українці (3³/₄ міль.) в Галичині і Буковині, Словінці 1,253.000 в Країні, Істрії і Триесті, Румуни 275.000 на Буковині, Сербо-Хорвати 783.000 в Далматії, Італійці, Лядинці (768.000) в Триесті, південнім Тиролю, Істрії і Далматії, а Вірменів, циганів і т. д., було в цілій Австрії 608.000.

Не менше нестрій склад населення на Угорщині; її замешкують Мадяри (10 міль.), Німці 2,037.000, Чехо-Словаки (2,032.000), Сербо-Хорвати (2,940.000), Румуни (2,949.000), Українці (473.000), Поляки (41.000), Словінці 93.000, Італійці 33.000, а Вірмени і цигане 238.000.

Треба звернути увагу, що ся офіційна статистика причислює Жидів до пануючих націй в краях Німців, Поляків, Мадярів, Чехів, тому, коли признати Жидів як окрему націю, число Поляків в Австрії напевно не більше, чим Українців; зноваж Мадярів є не більше, чим 7 мільонів, бо до них почислено не тільки Жидів, але також багато угорських Українців, Словаків і т. д.

Також під віроісповідним оглядом бачимо велику різнородність: католиків (римо, греко і вірменського обряду) було 35 мільонів, 4·2 міль. протестантів, 3·4 міль. православних і 2 міль. жидів.

Всі ті різнородні і ріжноісповідні народи на більшості території австро-угорської монархії не займають її національно збитою, суцільною масою; вони переважно перемішані між собою, їх національні змагання і інтереси перехрещують ся і зударяють. Народи т. зв. історичні (Німці, Мадяри, Поляки), сильніші культурою й економічно намагали ся вдержати в сфері своїх національних впливів і інтересів народи під оглядом тим слабші (Чехів, Південних Славян, Українців) і використовували їх для цілей свого панування. Однак з ростом національної свідомости і демократичної струї, йдучої непереможно хвилею з заходу (загальне і рівне право виборів до парламенту), гноблені народи приходили до сили і голосу, старали скинути з себе ярмо панування другої нації і з дня на день зростав гострий конфлікт, який на днях довів до заквестіоновання існування цілої монархії. Нині годі вже сказати, чи ріжновірна й ріжновидна монархія перебудується ся у союз вільних народів, чи супроти домагань суверенности зі сторони Чехів, південних Славян, Поляків і т. д. вона перестане існувати. Та ся kwestія розв'яже мабуть посторожній чинник: воля держав чи народів на майбутній світовій мировій конференції.

Голос Угорської України.

„Діло“ містить лист одного з виднійших громадян Закарпатської України, висланий з нагоди установчих зборів австрійських Українців з 19 с. м., який дає найкраще свідощтво фактови, що потрясення в Австро-Угорщині зробили свій вплив також на Закарпатю. Лист звучить в оригіналі так:

Ваше Високопреподобіє! Слышали мы, что въ дѣлѣ соединенія всѣхъ австро-угорскихъ русскихъ по правѣ самоуправленія народовъ въ Львовѣ 19./X. совѣщаніе будетъ. Насъ, угро-руськихъ греко-кат. есть 500.000. Словако-руськихъ есть тоже до 2—300.000. Мы живемъ въ Мармарошѣ, Угоча, Беречъ, Унгъ, Земплинь, Шарьшъ, Абайи и на Спильшѣ въ большійствѣ. Интеллигенція наша змадризована. Только мало нашлось бы ся, которые по руськи писали и говорили знали бы. Мы, старше, еще учили ся, но теперь уже не учать. То не знаю, кто будетъ представляти нашъ угро-руський народъ на совѣщаніи? Ежели не будетъ никого, то просимъ Васъ Впреподобній Отче и такъ якъ здѣшняго помѣщика, чтобы заступали нашъ угро-руський народъ.

Вы знаете хорошо, якии мы угнетены. Забрали отъ насъ все: календарь, азбуку, школы, газеты и еще языкъ. Въ народныхъ школахъ отъ 6 лѣтъ по мадарски учать. Въ среднихъ школахъ, учительскихъ семинаріяхъ ни слѣду руського языка. И даже въ духовныхъ семинаріяхъ не учать по руськи ничего. Священники не знаютъ ни говорить, ни читать по руськи. Хиба который отъ своихъ отцовъ научатся что-то. Только между старыми священниками найдутся еще щиро-руськіе, которые оплакивають свой народъ, который такъ пропадаетъ. Еще въ 1870—80 годахъ Саболчъ, Сашмаръ, Боршодъ, Гайду, Гемеръ руськіе были. Теперь уже мадьяры. Земплинь около Уйгеля и Токая уже мадьяры. Такъ мало по маду въ первыхъ словаками, а послѣ мадьярами станутся. Руськихъ священниковъ снове уже мадьяре. И даже стыдятся своего имени и мадаризуютъ его.

Значить, что вы наши родны братья должны за нами стать и къ себѣ присоединить. Народъ нашъ ожидаетъ того спасенія, чтобы разъ уже освободился отъ ига другого народа.

Ежели бы никто не явился изъ Угорщины на конгрегацію, то мы, нѣсколько здѣшнихъ помѣщиковъ соберемъ ся и на другій разъ прїѣдемъ до васъ и посоветуемъ ся. До сихъ поръ прошу насъ заступляти.

З щиримъ руськимъ поздравленіемъ.

(Підпис.)

Перед роземом?

„Corriere della Sera“ доносить, що французьке та англійське правительство розглядають саме умови завішення оружя. Англійське правительство буде жадати з огляду на втрату 8 мільонів тон, видачі всіхъ підводнихъ суден. Франція домагає ся опорожнення Альзації та Льотарингії.

В німецькихъ кругахъ, в берлінській пресі нота Вільсона викликала сильно депримуєче вражінне, хоча слідна є всюди воля примирити ся з обставинами.

Півурядова „Nordd. allg. Zeitung“ пише: „Можна передбачити, що голос Вільсона, яким він оставляє військовимъ дорадникамъ західнихъ держав коаліції рішенне щодо ініціативи, буде вислуханий, скільки він собі сього бажає. Тому Німці дожидають повідомлення, під якими умовами вороги хотять заключити завішення оружя і чи вони є готові розпочати на засаді програми Вільсона мирові переговори. Німці не потребують зовсімъ викручувати ся від розмови про внутрішні свої справи, коли Вільсон також і тут готовъ боронити і зберегти засаду самоозначення народів“.

„Germania“ виявляє оптимістичні погляди, доказуючи, що нота Вільсона йде по лінії, яка означає нахил до порозуміння.

„Vorwärts“: Раз ми прийняли програму Вільсона, булоб божевіллем опирати ся їй з оружєм в руках. Однак вороги, якіб жадали розоруження німецького народу, мусять зрозуміти, що сего годі вчинити на довгу просторожъ часу.

„Local-Anzeiger“: Вороги жадають, щоб ми заявили ся за приняттем мира, якого подробиці означалаб їх воля. Не має сумніву, чого домагає ся честь Німеччини.

Консервативна група союму Німеччини предклала канцлерови резолюцію, у якій підчеркує, що нова нота Вільсона, яка кладе умовою миру безоглядну капітуляцію і дегронізацію цесаря є присудом для Німеччини на довгу політичну і господарську неволю. Правительство нехай завізне нарід до останнього.

На фронтах.

Воєнна картина змінюється з дня на день. Війська центральних держав крок за кроком, під напором ворожої переваги або добровільно покидають важким трудом і обильним проливом крові колісь добути становища.

На заході Німці переносять поволі, але постійно свій фронт в глибину Бельгії, а у Фляндрії до границь власної держави. Ціле бельгійське морське побережжя знаходиться вже в руках бельгійського війська так, що антантські війська дійшли до бельгійсько-голяндської границі. Німецькі підводні лодки, які саме в бельгійських притоках мали свою випадову точку проти Англії, відплили у німецькі порти. Се факт першого стратегічного значіння, який до основ змінює картину у воєнній ривалізації між Німеччиною і Англією. Не знаємо ще вповні ясно, чи тільки танки довели до переваги антантської зброї над німецькою і не знаємо чисельних і моральних відносин між обома сторонами. Енуціяції штабів під сю хвилю дуже короткі і сухі. Не відомо нам також, який вплив на духа німецького жовніра вчинили останні внутрішньо-німецькі відносини. Зате фактом є, що до Європи прибуває щодня 10.000 американських воєнків ізза Океану і що в сей спосіб антантське військо побільшується кожного місяця о 300.000 людей, молодих, свіжих, добре відживлених... Могучий, диспонуєчий всіми потрібними сирівцями промисел Америки, доставляє антанті в безчисленній скількості гармати, кулі, танки. В світлі сих чисел і фактів зрозуміємо, чому Німці опорожнили Остенду, Брідж (Brügge), Ліль, Камбрен, Ст. Квінтен і т. д. і уступають безвпинно щораз даліше на схід.

На сході бувша солунська армія східним крилом біля Відина досягла Дунаю, загрожуючи Угорщині, а західним крилом, занявши цілу Альбанію, вступає в межі Чорногори і Герцоговини. В середині вона серед безвпинних боїв з німецькими й австро-угорськими авангардами, перейшла ріку Мораву і зближається до столиці Сербії Білгороду. Відворот військ центральних держав відбувається тим скорше, що вони приневолені бороти ся не тільки з ворогом на фронті, але також з сербськими і альбанськими комітаджами, які непокоять німецькі й австро-угорські війська на задах. Положенне сих військ на Балкані справді прикре.

Що італійська військова команда стежить з великим зацікавленням за подіями на південно-східнім фронті — се самозрозуміла річ. Які консеквенції з того вона витягне, які будуть її постанови на суші і на морі — вже небавом побачимо.

Становище опозиції серед австрійських Українців.

На зборах української Національної Ради у Львові, на яких проголошено українську державу в межах Австрії, провідник соціалістичної опозиції М. Ганкевич зложив таку заяву:

„В великій історичній хвилі, коли валять ся основи старого світа і на його руїнах зростає нове життє вільних, самосійних народів, що самі рішають про свою долю й будучність, Національний Збори Українців австрійсько-угорської держави проголошують урочисто перед цілим світом, що домаганнем і цілю усіх Українців є зеднання усіх українських

земель, між иншим українських земель австро-угорської монархії, в одну державу, що цілю наших національних змагань — зеднана, вільна, самостійна українська республіка!

Здійсненне сих завітних бажань і змагань українського народу австрійсько-угорської монархії — а тільки таке порішення українського питання є достойне української нації в теперішню велику, історичну хвилю — має обняти Конституанта, Національний Союм Український, вибраний на підставі загального, рівного, безпосереднього, тайного, пропорціонального виборчого права, яке має прислужувати жінкам так само, як чоловікам. Суверенний український народ рішатиме суверенно про свою долю й будучність, так само як він запевнив широким хліборобським масам аграрною реформою землю, а робочим масам, міським і фабричним, дасть через 8-годинний день праці та робітниче законодавство охорону робочої сили, що є найвищим скарбом суспільности і народу.

Суверенний український народ запевнить на просторах своєї держави повну культурну волю усім національним меншостям, дасть їм правнодержавну запоруку повного національного розвитку.

Український народ домагається ся місця на міжнародній мировій конференції з рішаючим голосом, бажаючи в згоді з демократією народів усього світа поладнати міжнародні взаємини на основах волі, рівности і братерства. Український народ хоче через свою суверенну державу порішити згідно і мирно сусідські взаємини з польським суверенним народом, так, як хоче сього поладження з усіми сусідніми народами Сходу Європи, — зокрема з великою російською республікою.

Тільки на основах волі, рівности і братерства виросте трітій мир, що по кровавій воєнній трагедії розночне нову добу в історії людства.

Голоси Державної України про українську державу в межах Австрії.

До рішення Української Національної Ради у Львові в справі української державности в межах Австрії, погляди преси розійшли ся. „Нова Рада“ уважає сю постанову „розумним політичним кроком для даного часу“, а здійсненне обєднання усіх українських земель „треба полизити спокійній еволюції майбутніх часів.“ Зовсім инакше поставились до сеї справи „Робітничя Газета“ і „Відродження“. Перша з них, себто „Робітничя Газета“ заявляє, що постанова наших закордонних земляків грішить великою неточністю і неясністю в розумінню державного будівництва, і зовсім невдалим, ніби-то обережним маневром політичної тактики з другого боку.“ А даліше читаємо: „Щож зробили наші закордонні земляки? Керуючись своїм нічим не виправданим опортунізмом і льобальністю до того, що вже не існує, в своїх домаганнях не пішли даліше, як до проголошення держави у звязку з тим державним організмом, який вже не існує.“ Постанови галицької конституанти без ясної і рішучої постанови про зеднання всіх українських земель в одно ціле стоїть, на нашу думку, в великій суперечности з програмою самовизначення, на яку спирається саме ся постанова. Виходить таке, що є два українські народи, які живуть і будуть жити окремим національним і державним життєм. З боку політичної тактики заява галицьких земляків творить не єдиний український фронт, а два їх. Щодо форми правління майбутньої української галицької держави, вона обїйдена хитро і тут пахне якимсь новим тронем під скинтром котрогось з молодих Габсбургів“.

Зноваж „Відродження“ пише між иншим: „Нота Вільсона до австро-угорського уряду дає вже нам контури майбутньої політичної мапи Європи. На старім культурнім суходолі повстає ряд національних держав, в тім числі також і українська держава, котра фактично мусить тепер обєднати всі українські землі. Сього процесу не припинить ніяке дилло-

матичне кругіство. Йде до цього з математичною точністю природний хід випадків. Ми віримо в се, що послідня ухвала української національної ради у Львові, яку винесено 19-го жовтня, ухвала, з якої більшість була за сфедеруванням з Австрією, буде мати тільки платонічне значіння. Нам здається, що соціал-демократична меншість української національної ради, яка голосувала за приєднанням українських земель Австро-Угорщини до України, здобуде перемогу, бо за нею стоїть само життя і природний хід історичних подій."

В. Винниченко про новий кабінет.

Голова Українського Національного Союзу, в зв'язку з сформуванням нового кабінету, заявив співробітникам „Робітничої Газети“ слідує:

„Дуже поширена зараз чутка в пресі і серед громадянства, що начеб-то кабінет, який отсе склався, є кабінетом Українського Національного Союзу. Я, як голова, мушу спростувати се і заявити, що се не відповідає дійсності. Національний Союз дійсно вживав певних заходів, щоби вплинути на новий кабінет в напрямку його демократизації і націоналізації, які так необхідні в інтересах народніх мас і української держави. Щодо діяльності утвореного кабінету, то Національний Союз буде до нього у відповідній позиції і за діяльність ніякої відповідальності на себе не бере. Національний Союз гадає, що всі міністри, які зараз увійшли в кабінет, дбатимуть, аби негайно переведена була аграрна реформа, якої з такими муками віками домагається наше українське безземельне і малоземельне селянство.

Національний Союз доложить усіх старань, аби в найближчий час в українській державі залунав голос самого хазяїна — українського робітника і селянина, аби скликано сойм на підставі загального, демократичного виборчого права, а також, аби невідкладно приступлено до творення української армії. Так само Союз сподівається, що всі ті Українці і громадські політичні робітники, які були заарештовані безпідставно попереднім урядом, будуть негайно увільнені з в'язниць на волю до рідної громадської роботи. Особливо в неможливим становищі було друковане слово та демократичні і соціалістичні організації.

Національний Союз сподівається, що і сі всі перепони новим кабінетом будуть усунені і в українській державі, як і в Європі, запанують і воля слова і друку і знищена буде свавільна цензура.

Національний Союз сподівається, що новий кабінет оповістить громадянство про ту програму своєї діяльності, яку в найближчий час має виконати. Коли наші надії і сподівання справдяться, то від цього українська демократія зміцніє, а разом з нею зміцніє наша державність.

Вісти.

Українська військова санітарна комісія для справ військових полонених в Австро-Угорщині прибула перед кількома тижнями до Відня і розпочала свої чинності по нагляду над вивезенням полонених Українців до дому. Головою комісії є полковник М. Чеховський, його заступником старший лікар др. А. Окоченко, секретаром В. Байлов, молодшим лікарем др. В. Горбенко, діловодами К. Чайка і Е. Байлов. Всі полонені уроженці України мають в своїх справах звертати ся до комісії, по такій адресі: Wien II, Schützelstraße 99/8. Збірний пункт для полонених Українців утворено у Відні в Х. дільниці на Laaerstrasse, Artillerie Barackenlager, Elektrische Strassenbahn 67.

Чеське королівство незалежне! Чеське королівство стало фактично незалежним. Відпоручники чеського „Narodni Vybor-y“ Др. Сукуц, Свегля, Стріберни і др.

Рашин заняли намісництво, поліцію і воєннозбіжєвий уряд, покидали з урядів австрійські орли, чеські жовніри і офіцери зняли австрійські „розети“ і чеські жінки удекорували їх національними кокардами. Урядники зложили присягу на імя чеської конституанти, почта, телеграф і залізниця в чеських руках. Порядок удержують соколи разом з заприсяженими поліцаями. Працьке ц. к. кореспонденційне бюро переіменовано на чесько-словацьке пресове бюро. Передача власті в чеські руки відбувається ся в цілих Чехах і Моравії. Всюди як найбільший лад і дисципліна.

Південна Славянщина незалежна! „Pester Lloyd“ доносить, що військовий командант Аграму ген. Зняріч разом з командантом дівізії Мігайковичом, явили ся в Національній Раді і заявили, що разом з цілою збройною силою ставляють себе до розпорядимости Національній Раді і її розпорядки безумовно будуть виконувати. Полковник 25 полку красної оборони Кучар торжественно відібрав присягу на вірність національній Раді від мужви і офіцерів цілого полку. Вечером всі жовніри і офіцери Маляре окремим поїздом покинули Загреб. В сім місці поздйімовано австрійські і угорські державні орли.

В Славонії заворушення. Містечко Насіче стоїть в огні. Залізничку сполуку удержано тільки в напрямі Будапешту.

Кривавий день в Будапешті. 28. жовтня вечером відбули ся в Будапешті великі самостійницькі демонстрації. Демонстранти — прихильники партії гр. Каролі пробували продістати ся під палату архикнязя Йосифа. Виперек дороги станула поліція. Прийшло до бійки і стрілянини, причім вбито 2 молодих людей, 16 тяжко, а 56 легко поранено, між тим кілька жєнщин. — Сього самого дня крім сотвореної вже Національній Раді засновано Жовнірську Раду, на чолі якої станув капітан генерального штабу. На руки сеї Раді військовий гарнізон Будапешту зложив присягу.

Сепаратний мир. Потою до Вільсона з 28. жовтня с. р. Австро-Угорщина попросила антанту о сепаратний мир. Після Болгарії й Туреччини — се вже третій член середньоєвропейського воєнного союзу вступає на власну руку у мирові переговори. Німеччина остаєть ся сама. Після чотирьох річних великих побід і тріумфів такий кінець. Австрійські німецькі круги противні просьбі о сепаратний мир і бачуть в сім малярську інтригу австро-угорського міністра закордонних справ гр. Андраші, який бажає в сеї спосіб урятувати Угорщину. Та лєдві, чи Вільсон і антанта схотять падити малярське панування над немалярськими націями. На всякий випадок просьба Австро-Угорщини о сепаратний мир відібеть ся болючо не тільки на Німеччині, але й на самій Австро-Угорщині...

Останні вісти доносять, що Австро-Угорщина не тільки Вільсона, але також всі інші воюючі держави прямо і телеграфічно попросила о мир. — Аж тепер можна сказати, що війна зближаєть ся до скорої ліквідації.

Українські соц.-демократи ідуть за границю. „Kurjer Lwowski“ в депеші з Відня доносить, що австрійські українські соціалні демократи висилають делегатів до Швайцарії і на Україну. До Швайцарії пойдуть посол Вітик, Крупа і Чарнецький; на Україну Устіянович, Жовнір і Ганкевич. На днях мають приїхати до Відня українські соціалісти, щоби повідомити всі Національні Ради про своє становище в справі народніх домагань Українців. Подаючи сю відомість за „Kurjer-om“ не ручимо за її правдивість.

Українська місія в Парижі. Київські часописи повідомляють, що товариш державного секретаря М. Могилянський назначений предсідателем надзвичайної місії в Парижі.

Перепись населення України. Київські часописи доносять, що небаром позвать ся оголошення про всенародню українську перепись населення України. Підготовлення і переведення в життя цього пляну поручене буде окремій комісії, зложеної з найбільш авторитетних научних сил. Дані переписи будуть фігурувати на всіх майбутніх мирових конгрєсах

Відкрите державного українського університету в Кам'янці-Подільському. Дня 22. жовтня відбуло ся відкрите українського державного університету в Кам'янці-Подільському. З Києва приїхали гості окремим поїздом разом з відпоручником гетьмана. Також австрійські Українці вислали своїх відпоручників. Ректором університету є проф. Огівенко. Студентів записало ся поперх 1000.

Український Сойм. Листом на імя премера міністрів Лизогуба, Гетьман поручив раді міністрів опрацьованне законопроекту про український державний Сойм. Рада міністрів постановила одно з найблизших засідань присвятити сій справі.

Розумні домагання. 14. жовтня німецький ген. консуль Тіль у Києві приймав депутацію партії хліборобів-демократів, зложеною з пп. М. Міхновського, С. Шемета і д-ра Д. Донцова. Депутація вручила ген. консулеви записку, в котрій сформуовано домагання партії: 1) скликанне в найкоротшім часі українського національного конгресу, котрого завданням було-б ухваленне виборчого закону до Союму і устанавленне в порозумінню з п. Гетьманом міністерства, відповідаючого вимогам, виложеном у відповіді Вільсона на пропозицію центральних держав; 2) замкненне видання газет, ведучих пропаганду проти цілости і незалежності української держави; 3) видалення з території України ворожих державі агітаторів; 4) роспуску російських військових відділів у краю; 5) утворення національно-українського охочекомонного корпусу для оборони держави на випадок очищення краю союзними військами. — Депутація має відвідати в сих днях також п. гетьмана і австро-угорського представника в Києві.

Межі Української Держави на мировій конференції з Росією. На останнім засіданню українсько-російської мирової конференції, українська мирова делегація запропонувала провести політичну українсько-російську границю, починаючи від Вігонівського озера в такім напрямі: в межах мінської губернії — рікою Шара, дальше на Любашево, Крутовичі, Локтиші, Чепелі, Погост, на Уріче, Пасіки, Слуцк, Борову, Нову Степ; в межах моголівської губернії: Дніпром, 4 веретви вище Жлобина, дальше на Рачин, Шепетовичі, рікою Сожек до ріки Бесіди, дальше на Святське. Звідси адміністративною границею чернігівської губернії до Красного Рога, дальше на Семець Трубчевський рікою Неруе, рікою Сівою до ріки Тари на Анешковичі-Орля. Дальше в межах курської губернії на схід на Амон, Сафранівку, р. Свапу, дальше Свапою і Сеймом до Глушкова, на Гуцино, Лукіянівку, Ст. Оскол і Петропавловське (Обуховка). В межах вороніжської губернії: на Шеталівку, Ріпівку, Колбино до Дону поперх Короточку, дальше Доном на Ліски Маслівку, потім на Шестаково, Нижню Кісло, Козлівку, Бутурлинівку, Василівку (Бодяне), Банну і до східної границі вороніжської губернії. Звідси на південь починаєть ся вже границя з всевеликим Донським військом.

Як відомо, з вини большевицької делегації мирові переговори перервано, а радше зірвано.

Українське життя в Харкові. На зїзді „Просвіт“ представник від Сум просив порушити питання про відкрите в Сумах українського історико-філологічного факультета. Ухвалено підтримати меморандум київської „Просвіти“ до українського правительства в справі видання закона про визнанне української мови державною. Ухвалено закласти в Києві всеукраїнську спілку „Просвіт“ і доручити їй увійти в контакт з департаментом позашкільної освіти міністерства освіти.

Філія „Батьківщини“. Збори українських офіцерів, урядовців і лікарів-козаків організують в Харкові філію „Батьківщини“.

600.000 карбованців на українські книжки. Союз установ дрібного кредиту на Кубані асїгнував 600.000 карбованців на закупню українських книжок.

Розкіл серед хліборобів-власників. Організація хліборобів-власників, яка обєднувала великих поміщиків і дрібних хліборобів і відіграла першорядну роль в перевороті з 28. квітня розпала ся і демократична частина хліборобів на чолі з Коваленком творить осібну організацію та скликає другий зїзд хліборобів-власників. Київські часописи подають таку плятформу демократичної частини хліборобів власників:

1. Україна є і повинна бути незалежною та суверенною державою з парламентарно-демократичним правовим устроєм. На чолі держави пробуває гетьман.

2. До скликання сойму, який необхідно зібрати не пізнійш 1-го лютого 1919 року, уся повнота верховної влади у державі належить гетьману.

3. Державною вірою на Україні є віра православна, а українська церква повинна бути автокефальною.

4. Державною мовою на Україні повинна бути мова українська.

5. Усі громадяне української держави користують ся перед законом рівними правами.

6. Для захисту держави Україна повинна мати своє національне військо.

7. Принцип приватної власности має бути непорушним, але в інтересах держави розмір володіння землею необхідно обмежити. Через те аграрна реформа повинна бути переведена негайно і в інтересах широких верств селянства-хліборобів, яко єдиної та міцної підвалини української державности.

В основу аграрної реформи необхідно покласти примусовий викуп землі у великих землевласників і після парцеляції передати землю хліборобам через земельний банк за певну плату.

8. Українська державність може бути збудована лиш на національних демократичних підвалинах, через що і уряд держави повинен бути національно-демократичним.

Україна й Кубань. До Катеринодару прибув надзвичайний посол України Понятенко з метою навязання дипломатичних зносин з Кубанщиною.

В Українсьім Національнім Союзі. Український Національний Союз на однім з засідань постановив для збору необхідного матеріалу і вироблення законопроектів, що торкають ся питань загально-державного та громадського життя, утворити комісії: внутрішніх справ, військових, земельних, фінансових, внутрішньо-організаційних, церковних, правничих, закордонних. На чолі кожної комісії стоїть один член Ради Укр. Національного Союзу, котрому доручено створити склад комісії; до праці в комісіях можуть бути запрошені фаховці.

Для збереження ладу. „Кіевская Мысль“ доносить: Гетьман Скоропадський видав такі зарядження щодо сотворення окремого корпусу армії. Для побороення анархії в краю, межуючім з границею, творить ся окремий корпус армії, безпосередно залежний від гетьмана. Він сам буде назначувати головного команданта і всіх командантів полків. А „Голосъ Кіева“ подає таку інформацию: Київським місцевим властям дозволено сотворити окремі дружини, зложені з бущих офіцерів (!), які будуть стояти осторонь від всіх політичних партій і мають служити виключно для удержання ладу в місті.

Україна, Антанта і Німці. З авторитетних джерел повідомляють, що німецьке імперське правительство не має нічого проти бажання правительства української держави увійти в дипломатичні зносини з правительствами нейтральних держав і держав згоди. Німецьке військо перебуває в нейтральній Україні тільки для допомоги українському правительству в справі відновлення ладу та нормальних умов иснування держави і його присутність тут не повинна перешкаджати Україні навязувати ті міжнародні зносини широкого масштабу, котрі їй диктують її конечні державні інтереси.

Вісти з Холмщини. Польські часописи подають вістку, що до Варшави привезено з Холмщини 2000 селян в піллі зорганізованні їх на військовий лад. Наділено їх зброєю і відбувають ся з ними військові вправи. Е се, мовляв, „добро-вольці“ польського війська.

Наслідком проголошення, що окупація буде небавом знесена в Холмі, зорганізувала ся „польська комісія“, зложена з 15 осіб (між ними є 5 селян). Ся комісія ршила увійти в порозумінне з міністерством внутрішніх справ у Варшаві, зорганізувати сільську і міську міліцію і вибрати комісарів та референтів повітів.

На Холмщину зізджають ся що раз більше польських монахів з Австрії (західної Галичини) які ведуть завзяту агітацію між українським селянством за переходом на римо-католицизм. Перевертням обіцюють всякі матеріальні вигоди.

На Волині. Українці міста Ковеля заснували „Український Клуб“. В Берестю Литовським відкрито велику українську книгарню з філією в Ковелі.

Українське шкільництво на Волині. Наслідком реєва- куації українського волинського населення, Волинь скоро залюднюєть ся. Оживають міста і села. Населення живо береть ся до організаційної праці. З усіх сторін напливають до управи Волині прохання о рідну школу — о українського учителя. Новоосноване культурно-просвітне Т-во „Просвіта“ ім. Володимира Мономаха на Волині, яке між иншим поста- вило своїм завданням опіку над українським волинським шкільництвом враз з інспектором укр. вол. шкіл докладає усіх старань, щоби заспокоїти культурні потреби українського населення. Працю їх утруднює в значній мірі і зупинює великий брак учительських сил. З огляду на те, віділ т-ва „Українська Учительська Громада на Волині“ звертаєть ся з закликом до Вп. Т. Учителюк і Учителів Українців, головно тих, які задля браку учительських посад, минаючи ся зі своїм покликанням, працюють у військових чи приватних бюрах і тратять сили для буденного діла, щоби негайно старали ся о учительські посади на Волині. Прохання слати на адрес: Et. p. 167. k. u. k. Etapengruppenkommando, Verwaltungsguppe Wolhynien, на руки Вп. Інспектора укр. вол. шкіл д. Сотника У. С. С. Івана Коссака. Долучити: а) відпис свідочтва зрілості; б) свідочтво моральности. Учителями і учителям, що заняті тепер у галицьких чи буковинських школах, а бажали-б перейти до волинських шкіл, може бути введнана в шк. кр. Раді відпустка. Місячна учительська платня виносить 150 карб. (300 K.). — (Скоро має бути признане підвищення платні). Крім того учительство користуєть ся правами осіб, що працюють у військових урядах. — Віділ Т-ва У. У. Громада на Волині.

Пам'ятник помершим в полоні Українцям. В Рапштаді, 20. жовтня, по донесенню „Nordd. Allg. Ztg.“ на місцевім кладовищі, торжественно відслонено пам'ятник помершим в полоні Українцям. На торжестві були присутні: командант XIV корпусу армії, ген.-майор Ізбер, український посол в Берліні бар. фон Штайнгель, пруський посол в Карльсруге ф. Айзенбахер, представники державних і громадських властей і представники офіцерського корпусу в Рапштаді. Довкруг пам'ятника зібрали ся в національних строях оставші ще в Рапштаді українські полонені, які прибрали цілий пам'ятник гарно живими цвітами. Після панакхиди, відслуженої православним священиком, виголосили промови найперше представник українського табору, а опісля пред- ставник гетьмана України бар. фон Штайнгель. По дору- ченню німецького державного канцлера промовив також посол фон Айзенбахер. Торжество покінчено відспіванням українських національних гимнів.

Нові часописи. Одеська національна рада та союз по- становили розпочати видання часописи „Нові Шляхи“. Напрямок часописи демократично-самостійницький.

В Полтаві на днях появить ся перше число великої української газети „Полтавська Громада“.

Селянський університет. В містечку Мачухах, полтав- ського повіту „Просвіта“ заснувала селянський народний університет. Відкритте університету відбуло ся.

Відїзд надзвичайної місії. Позавчора виїхала до Швеції надзвичайна українська місія, в склад якої входить яко надзвичайний посол генерал Б. Баженов, урядовець для особливих доручень В. Косаренко-Косаревич, зверхштатний урядовець для особливих доручень п. Тимрот і драгоман Суховецький.

З анархії в Польщі. В Люблині прийшло оводі до сутички між учасниками „народової маніфестації“ і австрій- ським військом, яке стріляло між товпу, займаючи до нього вороже становище. Кількадесят осіб ранених, між ними комісар поліції Терлецький. Військовий губернатор загрозив репресіями на случай напасти на військо і австрійських урядників.

На місце австрійської — польська окупація. З Варшави доносять, що другий полк польської піхоти відходить на днях у Холмщину, щоби станути там кватирою.

**Купуйте дешеві й загально-доступні видання
Союза визволення України:**

	к. с.
1. В. Антонович. Хмельниччина в повісті Г. Сенкевича	—80
2. М. Богданович. Білоруське відродження	—80
3. Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання	240
4. Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну	120
5. М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами	—40
6. Пам'яті Івана Франка. Опис життя, діяльності й похорону. Звадив М. Возняк. З 12 малюнками	2—
7. Вол. Гнатюк. Національне відродження австро-угорських Українців (1772—1880 pp.)	160
8. Вол. Гнатюк. Українська народна словесність	2—
9. Prof. M. Hruschewskyj. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Укр. справа в історичнім розвитку)	1—
10. М. Грушевський. Якої автономії і федерації хоче Україна	—80
11. В. Дорошенко. У відповідь напасникам	1—
12. Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновіші таси. З час- товими портретами	240
13. М. Зеринг. Про земельну справу на Україні	—50
14. М. Капельгородський. Мої пісні	2—
15. О. Кириленко. Українці в Америці	1—
16. G. Cleinow. Das Problem der Ukraine	1—
17. В. Короленко. Як упала царська влада в Росії	120
18. О. Кобець. В Тарасову ніч. З образками	1—
19. О. Кобець. З великих днів. З образками	1—
20. М. Кордуба. Північно-західна Україна	4—
21. М. Кордуба. Територія і населення України	4—
22. Др. І. Крипакевич. Українське військо. З малюнками	—80
23. Dr. E. Lewyckij. Galizien	120
24. Др. Е. Левіцький. Листи з Німеччини	160
25. Др. М. Лозинський. Галичина в життю України	120
26. М. Лозинський. Іван Франко. З портретом Ів. Франка	2—
27. Др. М. Лозинський. Михайло Павлик	—80
28. Др. Осип Назарук. Слідами Українських Січових Стрільців. З малюнками	7—
29. Пам'яткова книжка Союза визволення України з 103 іл.	5—
30. Др. Іван Пулюй. Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung	160
31. St. Rudnyckij. Ukraina. Land und Volk. Бр. 20— в полоні	24—
32. О. Скоропис-Іолтуховський. Значінне самостійної України	—40
33. Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи	—60
34. М. Trozkyj. Die ukrainische national-politische Bewegung	1—
35. М. Троцький. Литовці	—80
36. М. Троцький. Як прийшло в Росії до революції	120
37. V. Shtoma-Dovskij. Ukraina i Ukrajinci (по хорватськи)	2—
38. Др. Л. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія	160
39. Др. Андрій Чайковський. Петро Конашевич Сагайдачний	—30
40. Чужинці про українську справу	—80
41. Т. Шевченко. Кобзарь. 2-ий випуск	2—
42. Проф. І. Шишманов. Роль України в болгарським відродженню	—40

Набувати можна усі всі книжки в Адміністрації видань Союза визволення України. Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II, St., T. 6.

Видає і відповідає за редакцію Микола Троцький
— З друкарні Адольфа Гольцштерна в Відні. —

LIBRARY
G. 160